

1882-83

A 5557

Nagyvárad

Anuare universitare

A

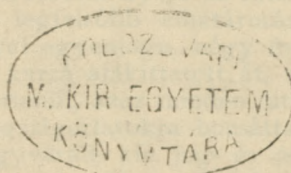
NAGYVÁRADI KIR. JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR

ALMANACHJA

BCU Cluj / Central University Library Cluj
1882-1883. évi.

KÖZLI

AZ IGAZGATÓ.

KILENCZEDIK ÉVFOLYAM.

NAGYVÁRAD,
NYOMATOTT HÜGEL OTTÓ KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1883.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I. Történelmi visszatekintés.

A nagyváradi kir. akadémia b. e. Mária Terézia által alapított 1780-ban. Eleintén ugyan csak a bölcsészeti szakma volt ezen akademián képviselve, de már 1788 ik évi június hó 17-én kormányrendelet által két évfolyamú jogi fakultással kibővítettett.

1855-ben a tanintézet cs. kir. jogakadémia neve alatt három évfolyamú jogtanodává szerveztetett, mindazonáltal a jogvégzetek csak kivételesen bocsáttattak, még pedig 4 fél évi egyetemi cursus utánpótlása mellett, a jogi szigorlatokra. A tannyelv német volt. A bölcsészeti tanfolyam pedig még 1850-ben a helybeli premontrei főgymnasiunba, mint ennek 7. és 8. osztálya, beolvasztatott.

1861-ben ismét a magyar tannyelv hozatott be, 1867-ben újabb ideiglenes szervezetet nyert az intézet, végre 1874. évi május hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározással a két magyar egyetem jogi karával egyenjogu, négy évfolyamu teljes jog- és államtudományi karrá alakítottatott át, melynek végeztével a jogtanulók közvetlenül, azaz minden utánpótlás nélkül, de csak egyetemen, jogszigorlatokra bocsáttatnak.

Jelenleg a nagyváradi kir. jog- és államtudományi karánál következő nyolcz tanszék van rendszeresítve, u. m. 1) a római jogra, 2) a jogbölcsészetre és büntető jogra, 3) a nemzetgazdaságtan-, pénzügytanra és a magyar pénzügyi törvényekre, 4) a magyar és osztrák magánjogra, 5) a peres és perenkivüli eljárásra, váltó- és kereskedelmi jogra, 6) a statisztikára és magyar közigazgatási jogra, 7) a jogtörténetre és egyházi jogra, 8) a politikára, magyar közjogra s a jog- és államtudományokba való általános bevezetésre. Ezekon kívül a bánya és tételes nemzetközi jog, a bölcsészet, mivé- lődéstörténet, államszámviteltan és törvényszéki orvostan is adatnak elő.

II.

A jog- és államtudományi kar személyzete.

IGAZGATÓ.

Dr. Bozóky Alajos, képesített egyetemi magántanár, a római jog ny. r. tanára, a jogtudományi államvizsgálati bizottság e. i. elnöke, az első alapvizsgálati s az államtudományi államvizsgálati bizottságoknak, Nagyvárad városa törvényhatósági és statisztikai bizottságának, valamint a m. jogászgyűlés állandó bizottságának tagja. Olaszi, Uri-utca, 699. a. sz. a.

NYILVÁNOS RENDES TANÁROK:

Dr. Kudelka József, h. ügyvéd, a jogbölcseészet és büntető jognak ny. r. tanára, az első alapvizsgálati bizottság e. i. elnöke s a jogtudományi államvizsgálati bizottságnak tagja. Olaszi, Fürdő-utca, saját házában.

Dr. Sipos Árpád, köz- és váltóügyvéd, képesített egyetemi magántanár, az ausztriai és magyar magánjognak ny. r. s a bányajognak tanára, az első alap- s a jogtudományi államvizsgálati bizottságoknak, továbbá Nagyvárad városa törvényhatósági, valamint a m. jogászgyűlés állandó bizottságának tagja, Olaszi, Sz.-János-utca, saját házában.

Dr. Molnár Imre, képesített egyetemi magántanár, a nemzetgazdaszat, pénzügytan és magyar pénzügyi törvényisme ny. r. s a tételes nemzetközi jognak tanára, a második alapvizsgálati bizottságnak e. i. elnöke, az első alap s az államtudományi államvizsgálati bizottságoknak tagja, Szigligeti-utca, saját házában.

Dr. Személy Kálmán, képesített egyetemi magántanár, a statistika s a magyar közigazgatási jognak ny. r. tanára, a művelődéstörténet előadására följogosított tanár. a II. alaps az államvizsgálat bizottságoknak, Nagyvárad város községi iskolaszékének és statisztikai bizottságának tagja, akadémiai könyvtárnok, Apácza-utca, Szilágyi féle ház.

Roseneki dr. báró Roszner Ervin, képesített egyetemi magántanár, a jogtörténet és egyházi jog ny. r. tanára, az államtudományi államvizsgálati bizottság e. i. elnöke, az I. alapvizsgálati bizottság, a magyar főrendiház s annak jogügyi bizottságának és Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának és községi iskolaszékének tagja, Szaniszló-utca, 21. sz. a.

NYILV. RENDKIVÜLI TANÁR:

Dr. Zsögöd Benő, köz- és váltóügyvéd, képesített egyetemi magántanár, a törvénykezési eljárás, váltó- és kereskedelmi jognak ny. rk. tanára, az első alap- és a jogtudományi államvizsgálati bizottságok tagja, Olaszi, Kiss Sámuel-féle ház.

HELYETTES TANÁR:

Dr. Nagy Ernő, képesített egyetemi magántanár, az encyclopaedia magyar közjog és politika h. tanára, a II. alap s az államtudományi államvizsgálati bizottságok tagja, a párisi „Société d'Enseignement supérieur“ rendes. a „Société internationale des Études pratiques d'Économie sociale“ levelező tagja, a kar jegyzője, Apácza-utcza, Csathó-ház.

MAGÁNTANÁROK:

Dr. Nemes Imre, a bölcsészetből képesített egyetemi magántanár és főreáltanodai r. tanár, Olaszi, Fő-utcza, 798. sz. a.

Dr. Hoványi Ferencz, orvostudor, Biharmegye t. és a nagyváradai hévvezek fürdőorvosa, a törvényszéki orvostan magántanára, Olaszi, Hidegser-utcza, Lárkeleti vasut hidja mellett.

Zboray Tamás, premontrei kanonok-rendü áldozár, képesített főgymnasiumi tanár, az államszámviteltan magántanára, Olaszi, Uri-utcza, premontrei társház.

HITSZÓNOK:

Dr. Karsch Lollion, 1. sz. áldozár, theologiai tanár, az államtudományi államvizsgálati bizottság kültagja.

KÖNYVTÁRNOK:

Dr. Személy Kálmán, (Isd fent).

PEDELLUS:

Korn Lajos, az akadémiai épületben.

III. Vizsgálati bizottságok.

I. Alapvizsgálati bizottság.

Elnöke: Dr. Kudelka József; tagjai: Dr. Bozóky Alajos, Dr. br. Roszner Ervin, Dr. Sipos Árpád, Dr. Molnár Imre, Dr. Zsögöd Benő.

II. Alapvizsgálati bizottság:

Elnöke: Dr. Molnár Imre; tagjai: Dr. Kudelka József, Dr. Személy Kálmán, Dr. Nagy Ernő.

Államtudományi államvizsgálati bizottság:

Elnöke: Dr. br. Roszner Ervin; beltagjai: Dr. Bozóky Alajos, Dr. Molnár Imre, Dr. Személy Kálmán, Dr. Nagy Ernő.

Kültagjai:

Andersen László, pénzügyi titkár,
Andrássy János, theologiai tanár,
Beóthy Andor, Biharmegye alispánja,
Darvassy Endre, kir. adófelügyelő,
Dobozy Miklós, megyei főjegyző,
Dr. Karsch Lollion, theologiai tanár,
Sal Ferencz, Nagyvárad város polgármestere,
Szücs János, m. kir. illetékhivatali főnök,
Tóth Dezső, megyei főügyész.

Jogtudományi államvizsgálati bizottság:

Elnöke: Dr. Bozóky Alajos; beltagjai: Dr. Kudelka József, Dr. Sipos Árpád, Dr. Zsögöd Benő.

Kültagjai:

Dr. Berkovics Ferencz, h. ügyvéd,
Gedeon Ferencz, h. ügyvéd,
Gyöngyösy Lajos, k. tszéki bíró,
Hajdu Ferencz, k. tszéki bíró,
Nesztor János, k. tszéki bíró,
Ritók Zsigmond, h. ügyvéd,
Sável Kálmán, k. tszéki bíró,
Tóth Dezső, megyei főügyész,
Turcsányi Ödön, kir. ügyész.

IV. Az 188²/₃. tanév története.

Az idei tanév 1882. éviszeptember elején nyitattott meg, a szokott ünnepélyes módon szept. 18-án.

Reggeli 9 órakor ftdő Dr. K a r s c h L o l l i o n, theologiai tanár s akadémiai hitszónok, a premontrei templomban előre bocsátott Veni Sancte után énekes nagy misét mondott, melynek végeztével a tanári kar és az akadémiai ifjuság a jogakademia disztermébe vonult.

Először Dr. B o z ó k y A l a j o s igazgató lépett a szószékre s a következő beszédet tartotta :

Mélyen tisztelt tanári kar !

Szeretett akadémiai ifjuság !

Hozta Isten !

Itt vagyunk újra, hogy kipihent erővel ismét hozzálásunk a munkához. A legnemesebb szándék vezérelt bennünket e helyre. Egy évi munkaidő előtt állunk megint. Föl akarjuk használni lelkiismeretesen ; a mélyen t. tanári kar, hogy önöket, ifju barátaim, a jog és államtudományok legujabb színvonalára emelje, hasznos ismeretekre tanítsa, minsdenre, a mi jó, szép és nemes, buzdítsa ; önök pedig, hogy megragadják a kínálkozó kedvező alkalmat értelmök kiképeztetésére, szívök kiműveltetésére, leendő életpályájukra való előkészületökre.

Legyen szabad ezen ünnepélyes órában önöknek néhány őszinte jó tanácscsal szolgálnom, melyeknek, úgy hiszem, hasznát veendik, föltéve, hogy szavaimat ép oly készségesen fogadják, mint a milyen jóindulattal azokat önökhöz intézem.

Bármihhez fogunk is az életben, kell, hogy mindenek előtt tisztába jöjjünk kitüzött feladatunkkal, s azon eszközök, utak és módok iránt, melyeknek segedelmével amaszt sikeresen megoldhatni véljük.

Önöknek is, uraim, tisztába kell jönniök magokkal nemcsak az iránt, hogy miért lépték át ezen főtanoda küszöbét, hanem az iránt is, mit kell tenniök, hogy annak idején elégedetten hagyhassák el a tudomány ezen csarnokait.

Itt a jog- és államtudományok taníttatnak, oly célból, hogy a kik ezeket hallgatják, elsajátíthassák magoknak mindazon ismereteket, melyek a közéletben a birónak, ügyvédnek, tisztviselőnek, államférfiúnak elkerülhetetlenül szükségesek. Minderre aránylag igen rövid idő áll csak önöknek rendelkezésökre, melylyel ennél fogva igen gazdaságosan kell bänniök, nehogy hasztalanul teljék le önökre nézve és visszahozhatatlanul.

Első, a mit tehát önöknek tanácslok, hogy legyenek mentül s z o r g a l m a s a b b a k, nemcsak az előadások pontos látogatásában, hanem a tanulásban is. Legyenek meggyőződve, hogy tanáraik egész odaadással azon fáradoznak,

hogy önöket mentül alaposabb, mentül teljesebb, az egyes tudományszakok minden lényeges részleteibe beható, egyetemi szinten álló tanításban részesítsék; csak forduljanak önök teljes bizalommal hozzájuk, készörömost föl fogják önöket világosítani, el fogják oszlatni kételyeiket s ki fogják jelölni önöknek azt az Ariadne-fonalat, mely biztos utmutatójuk lesz tanulmányaik közepette. Azonban ismételve hangsúlyozom, szorgalmasaknak kell lenniök, mert ha nem fejtenek ki kellő öntevékenységet, hiábavaló minden tanítás, hasztalan szülőiknek önökre fordított minden anyagi áldozata, s czéltalan, sőt káros időpazarlás minden egyes nap, melyet e főtanodában eltöltenek. És nem okolhatnak majd senkit sem jogtanulói éveik meddőségéért, mert saját magok lesznek annak okai. Ne feledjék soha azt a régi mondást „non scholae, sed vitae discimus.“ Saját magokért kell tanulniok, hiszen ma holnap előttük állandó az élet komoly iskolája, ott egészen más cursust kellend végezniök, akkor fogják látni, milyen helyre-pótolhatatlanok a jelen iskolában elkövetett mulasztások! Mindennek meg van a maga ideje. Önöknek mostani éveik a tanulásra rendelvek, tehát arra is kell azokat fordítaniok, ezt pedig tehetik annál könnyebben, mert nincs és nem is lehet egyéb sürgősebb teendőjük a tanulásnál. Azért olyan alkalmas a fiatal kor a tanulásra, mert ebben a korban, leszámítva a sajnós kivételeket, az elmét nem foglalkoztatják még az önfentartás súlyos gondjai, a figyelem egy pontra irányozható, a felfogás gyors, az emlékezés könnyű. Amely ifju ezen kedvező körülményeket saját hibájából felhasználatlanul elszalasztja, soha sem szokotttöbbé oly helyzetbe jutni, hogy belátva hibáját, ezt jóvá tehetné. Már a szentírás mondja: „A mit ifjuságodban nem gyűjtöttél, hogyan találsz meg vénségedben?“¹⁾

De midőn önöket szorgalomra serkenténém, nem mulasztatom el annak kiemelését, hogy törekedjenek arra, miszerint az eléretni óhajtott eredmény méltó is legyen a reá fordított munkához. Ne elégedjenek meg önök a fölületes külszinnel, a hétköznapi közepszerűséggel, a tudományosság pusztá látszatával, melyet mai nap, midőn a tudomány temérdek segédeszközzel, számtalan kész és gazdag forrással rendelkezik, igen könnyű megszerezni, de melynek csillogtatásával csak a tudatlanokat lehet félrevezetni — olcsó dicsőség, melyért keserűen lakolhatnak, mert bizonyos, hogy ahhoz értő egyének által megvetésben részesülnek. Ha már ráadják magukat a tudományos pályára, úgy igyekezzenek alapos tudományra szert tenni, mely igaz, hogy nagyobb fáradságba, kitartó munkába kerül, de annál dicsőbb és tiszt-

¹⁾ Bölcs Sirák 25. 5.

tességesebb. „Rögös minden pálya, mely felfelé vezet — mond Eötvösünk — de a gondviseelés úgy rendelé, hogy valamint a föld, úgy az emberi lét magaslatait csak akadályok között s hosszú fáradság után érhessük el.“²⁾

Azonban ne higyjék, uraim! hogy bármely tudományos ismeretek megszerzése által már eleget tettek volna jövő boldogulhatásuk alapjának lerakására. Sőt minél több tudományt szívnek magokba, annál jobban meg fognak győződni arról, hogy milyen parányi a tudományuk s mily hasztalan minden sóvárgásuk a teljes tudomány megszerzése után, mert még senkinek sem adatott e hő vágyának teljesülése és eléérése. Ha tehát a tudomány magában nem képes az embert kielégíteni, kell még valaminek léteznie, a mi alkalmassá tegye őt arra, hogy a földi nyomoruságokon fölül emelkedve, legalább megközelítse az emberileg elérhető boldogságot. „Minden tudomány — mond ismét b. Eötvös — csak oda vezet, hogy e világ roppant nagyságát s e nagy világ közeplette saját parányiségunkat tisztábban lássuk át. Vajjon ez eredmény megéri-e, hogy érte annyit fáradjunk?³⁾ Feleletünk e kérdésre, hogy bizony nem éri meg, ha az volt a mi törekvésünk, hogy csupán fejünket tömjük meg tudománnyal, arról pedig, hogy szívünk et is kellene művelnünk és nemesbitenünk, teljesen megfeledkeztünk volna.

Ugyanazért nem ajánlhatom eléggé önöknek, hogy a tudományokban való előhaladásuk mellett fordítsanak kellő gondot szívök, jellemök, kedélyök ápolására is. Most talán még nem is sejtik, hogy mily számtalan veszély környezi önöket, s ha nem nevelik kebelökben az erkölcsi erőt, nagyon féltő, hogy mire az életbe kilépnek, a kellő támasz hiányában az egymásba ütköző ezer meg ezer érdek kölcsönös harczában el fognak bukni, még mielőtt alkalmuk lett volna a család, a haza, a társadalom iránt köteles adójukat leróvhatni.

Törekedjenek lelki műveltségre, akaratszilárdságra, erkölcsös és becsületes életmódra, s ne dobják el magoktól a gyermekségökben szívökbe csepegtetett vallásos érzületet.

Leleki műveltségök ne legyen csupán külső máz mely alatt a leggonoszabb hajlamok burjánoznak, hanem minden jónak, szépnek és igaznak teljes szívökből való átérzése és folytonos gyakorlása. Köztapasztalás szerint a szokás nagy befolyással bir az emberre. Igen sokan merő megszokásból haladnak a bűn ösvényén, míg csak az igazság sujtó karja utól nem éri őket, kövessék önök az ellenkező utat és szokják meg már most, folytonosan csak az erényhez hivek ma-

²⁾ Gondolatok, Budapest 1874. 358. l.

³⁾ U. o. 379. l,

radni. Megengedem, hogy erre gyakran nagy önmegtagadás kívántatik, ámde a nyomában járó lelki nyugalom bőven megjutalmaz érette.

„— Ismerni a jót — mond Kölcsey ⁴⁾ — könnyebb mint követni, sőt még az sem nehéz, hogy némelykor jó, vagy éppen nemes tettet vigyünk véghez: de egész életedet meghatározott elv szerint intézve, soha sem tenni mást, mint a mit az erkölcsiség kíván, s még akkor sem, midőn haszon, bátorság és indulat heve, vagy szenvedelem ereje másfelé ragad: ezt hívják erénynek. És ez sokkal nagyobb, sokkal dicsőségesebb kincs, mintsem birtokába hosszú igyekezet nélkül juthatnánk. Még se hidd azt rendkívül fáradságosnak. Mert valaminthosszu ut vezet a tudomány magasb polczára; de a léleknek naponkint újabb ismerettel gazdagulása annak fáradságait kedvessé teszi: úgy az erény pályáján a haladás önérzése, a szívnek mindig nemesebb vonásokkal ékesülése s az a mondhatatlan édes jutalom, mit minden jó tett önmagával hoz, virágokat hintenek.“

Edzzék meg akaratjokat. A férfijellem egyik legszebb, egyszersmind legnélkülözhetetlenebb tulajdona az a k a r a t s z i l á r d s á g. A lengő nád hajlik, a merre a szél fuvalma irányozza, de a tölgy inkább kettétörik, semhogy méltóságteljes sudarát meghajtaná a vihar előtt. Ha valakinek, úgy főképp azoknak, a kik az igazságszolgáltatásnak szentelik életüket, szigoruan ragaszkodniok kell meggyőződésükhöz, melytől sem a hatalomnak, sem a félelemnek, sem a haszonnak, sem a kárnak nem szabad őket eltántorítani. Papinianus inkább életét adta oda, semhogy a zsarnok Caracalla testvérgyilkosságát jogilag igazolta s ez által mocsoktalan hírnevét beszennyezte volna.

Meggyőződésüket lelkesítse az erkölcsi érettség. A pezsdülő fiatal kort csak is ez képes visszatartóztatni ama számtalan botlástól, melyek oly könnyen a végromlásra vezetnek. Szerencsére kinek-kinek saját lelkiismerete sugja, mit követel tőle az erkölcs és a becsület. Ne emészszenék föl idő előtt testi és lelki erőiket, mert ez által önmagokat képtelenné teszik arra, hogy valaha bármiféle magasabb eszméért, a tudományért, saját életpályájokért, a hazáért, a nemzetért, a családért, a szabadságért, az ősök vallásáért lelkesedni tudnának. Csak nézzenek körül — fájdalom! van erre elég példa — hány fiatal embert szállja meg az életuntság, mely elől az öngyilkosságban keres menedéket, mert már fenéki ürité ki az élvek poharát s nincs többé semmi, a mi ő benne még valami nemes vágyat fölébreszteni képes volna. Önök-é a jövő, de mi lenne a hazából, ha Önökre nem számíthatna! Önöknek szeretniök

⁴⁾ Parainesis Kölcsey Kálmánhoz 117. l. Minden munkái 5 köt.

kell a hazát, mely Önöket anyai szeretettel és gyöngédséggel táplálja, s melyet viszont Önök is, ha kell, szívök vérével megvédeni kötelesek. „E szóban: haza, foglaltatik az emberi szeretet és óhajtás tárgyainak egész öszvesége — mond ismét Kölcsey ⁵⁾ — oltár, atyáid által istennek építve, ház, hol az élet első örömeit izleled; föld, melynek gyümölcse táplált, szülőid, hitvesed, gyermekeid, barátaid, rokonaid s más polgártársaid: egytől-egyig csak egészítő részei annak.“ De nem abban áll ám a hazaszeretet, ha a haza szent nevét csupán ajkukon hordják, üres és céltalan tüntetésekre használják és büszkén tekintenek az idegenre, hálát mondván az égnek, mely magyaroknak engedé születni, hanem abban, ha sziveik szeretettel buzognak a hazáért, ha annak sorsa élénken érdekli, ha hűséget és ragaszkodást tanusítanak törvényei és alkotmánya, királya és nemzete iránt, saját magok részéről pedig minden tehetségöket, tudományukat, testi erejököt, éltököt és vagyonukat a hazának készek fölládozni. Magasztos érzelem ez, melyhez lelkesedés nélkül lehetetlen fölemelkedni. Óvják meg romlatlan szívök tisztaságát, mert csak az által menthetik meg magok számára a lelkesedni tudást.

A kinek tiszta szive van, csak az képes igazán felfogni, hogy mi a **becsületesség**. Sajnos, hogy mainap a becsület fogalmával is annyira visszaélnek. Becsületére mer hivatkozni s avval kérkedni, aki már rég eljátszotta az igényt arra, hogy embertársai őt becsületesnek tartsák. Mily számosan vannak, a kik azt hiszik, sőt másokkal is elhitetni szeretnék, hogy a becsületnek semmi köze az erkölcsiséghez és megfordítva. Ezeknek nézete szerint a becsülethez elég, ha az ember óvakodik a törvénnyel, a társadalom illemszabályaival, előljáróival összeütközésbe jönni, vagyis más szóval becsületes minden ember, mihelyt **külsőleg** a világ előtt teljesíti kötelességeit, **belsőleg** lehet akármilyen aljas és elvetemült gondolkozásu. Hogy milyen kevés garanciát képez az ilyen becsületesség a társadalmi együttlét ezer meg ezer összefüző szálainak biztosítására, azt elég sajnosan tapasztaljuk a mindennapi életben; hiszen csak az e fajta „becsületes“ emberektől telik ki, hogy a bennök helyezett bizalommal a legdurvább módon visszaélnek s ha bűneik pohara csordultig megtelt már, vagy megszöknek vagy elég gyáván saját kezökkel oltják ki életököt, a helyett, hogy a jó utra térni s hibáikat helyrehozni iparkodnának. A becsületesség számtalan erkölcsi kötelességnek összefüggő láncolata, mely mihelyt csak egyetlen szemet kiveszünk vagy elejtünk belőle, legott halomra dől s hasznavehetetlenné válik.

⁵⁾ U. o. 122. I.

Itt nincs helye semmiféle alknak, a becsületesség az egész embert veszi igénybe, vagy ha úgy tetszik, az embernek az egész becsületességre kell magát rászánnia, a nem-teljes becsület már nem is becsület, a becsületet nem lehet röffel mérni, fél, kétharmad, háromnegyed, vagy kilencztizedrész becsület nem létezik. Azért is olyan nagy kincs a feddhetlen, szeplőtelen, kifogástalan becsület. Ezen kincsnek féltékeny megőrzése a legnehezebb erkölcsi kötelességeink egyike, meg kell óvni a magunkét s mindenkor illő tiszteletben tartani a másét; „honeste vivere, suum cuique tribuere“ mondák már a római jogászok. Midőn pedig e kényes kérdést Önök figyelmébe ajánlom, egyuttal inteni kívánom Önöket, hogy korántsem a párbaj azon eszköz, mely a sértett becsület helyreállítására legalkalmasabb volna. A ki hirtelen föllobbanó szenvedélyből sértette meg embertársát, az ne szégyelje magát őszinte bocsánatkérés által ellenfelét kiengeisztelni s neki teljes elégtételt szolgáltatni, a ki pedig megfontolt szándékból sértett meg más valakit, vesse alá magát egy részrehajlatlan becsületbiróság ítéletének, de ne akarjon saját ügyében önhatalmaskodni; mindkét esetben pedig higgadtan megfontolandó, hogy a véletlenre bizni egy becsületbeli ügy eldöntését nem méltó azon civilizációhoz, mely a középkori bajvívások és istenítéletek fölött már régóta pálcát tört.

A mai kornak nem legutolsó gyöngéje a túlnyomóan materialistikus világnézet. Az emberek szándékosan eltaszítják magoktól a túlvilági életet, a lélek halhatatlanságát, a jó cselekedetek örök jutalmát s a gonoszság örök büntetését hirdető vallást. Nekik a vallás minden tanitmányával együtt nem egyéb merő agyrémnél. Hallani sem akarnak Istenről, vagy szánandó mosolylyal tekintenek azokra, a kiknek van még Istenök, van hitök és vallásuk, vagy pedig irigylik tőle e boldogságot, melyen ők a bölcsek, számos egyéb gyermeki ábránddal együtt már régen túladtak, de melyet többé visszaszerezni nem tudnak! Azt a lelki nyugalmat, melyet a vallás ad az embernek, nem képesek az istentagadók semmivel sem pótolni s mégis azt akarják, hogy mivel nekik magoknak nincs, másnak se legyen se Istene, se vallása; bölcseletet keresnek, bölcseknek hiszik magokat és elvetik a bölcsek mondásait, mihelyt azok az Istenre vonatkoznak. Pythagoras legelső szabálya volt, „imádd az istenséget!“ Plato szerint pedig „Isten a törvénynek alapja, magában foglalja minden dolognak kezdetét, végét és közepét, természetéhez képest mindig csak jót cselekszik, mindig az igazság kíséri őt, mely az isteni törvény áthágóit bünteti; a ki boldog életet akar élni, ezen igazsághoz alkalmazkodjék s annak aláztos tanulékonyssággal engedelmeskedjék. De a ki a vagyon,

tisztelet vagy szépség miatt gögössé válik, ki ifjúságát vakmerően föltüzel, mintha senkire sem szorult volna s mást vezethetne, azt elhagyja Isten s magát, házát és az államot forgatja föl. Mit tegyen tehát a bölcs? keresse az eszközöket, miképen állhat meg Isten szolgálói között. És minő dolog kedves Istennek s egyezik az ő akaratával? Csak egy, a régi és változhatatlan elv szerint, mely arra tanít minket, hogy barátság csak hasonló lények között létezik. Mindennek legfőbb mértéke Isten legyen inkább, mint akármiféle ember. Akartok-e Isten barátjai lenni? Kövessetek el mindent, hogy hozzá hasonlókká legyetek." Ismétlem uraim! Plato mondja ezeket, a pogány bölcs, nem valamely szentatya vagy egyházi scholasticus, a kiket már nevek pusztá fölemlítésénél el szoktak itélni és megvetni. A híres zsoltárok dalnoka végre így f-jezi ki magát: *Initium sapientiae est timor Domini!* De nem folytatom tovább, mert azt gondolom, hogy a fölhozottak is elég hathatósan bizonyítják a vallásosság nélkülözhetetlenségét. Tiszteljék tehát vallásukat, kövessék annak erkölcsi parancsait s igyekezzenek mentül tökéletesebbekké lenni!

És ezzel az 1882/3. tanévet megnyitottnak nyilvánítom!

Ezután dr. br. Roszner Ervin ny. r. tanár a következő szakszerű értekezést olvasta fel:

A katonai kötelezettség befolyása a házasság-kötési képességre.

Minden államban, melynek hadügye rendszeres szervezeten alapszik, ugy a tetteges katonai szolgálatban álló egyéneknek, mint általában véve a védköteleseknek házasság-kötési képessége kisebb-nagyobb korlátozásoknak van alávetve

E korlátozásoknak legáltalánosabb indokát a katonai rend és fegyelem igényeiben, valamint abban kell keresni, hogy a hadseregnek gyors és hirtelen mozgósítása, mely a háboru sikerességének első alapfeltétele szokott lenni, legnagyobb akadályait a védköteleseknek családos állapotában találja.

A tetteges szolgálatban lévő katonákra nézve még hozzájárul az is, hogy a közös laktanyai élet nemcsak hogy nehezen férne meg a házastársi kötelmek teljesítésével s hogy aligha biztosítaná a házassági hűség megőrzését, de a gyermekeknek vallásos és erkölcsös neveltetésére is bizonyára káros behatással lenne. Tiszteknél elesik ugyan ez indok, mert ők nincsenek többed magukkal való együttlakásra kötelezve, de annál inkább előtérbe lép náluk a gazdasági szempont, mert köztudomásu tapasztalati tény, hogy maga a

katonatiszti fizetés családalapításra s a családnak fentartására korántsem elegendő. Végre pedig miután katonai szempontból mindig kívánatosnak mutatkozott, hogy a tisztek között jó kartársi szellem és összetartás létezzék s hogy az egész tisztikar kellő társadalmi tiszteletben és becsülésben részesüljön, ennél fogva meg kellett akadályozni, hogy a tisztek rangjuknak és társadalmi állásuknak meg nem felelő házasságokat — mesalliance-okat — köthessenek.

A felsorolt indokok gyakorlati érvényesítése általában oda vezetett, hogy a katonák nősülése felsőbbbségi engedélytől lett függővé téve, mely nevezetesen tiszteknél csak akkor adható meg, ha a jegyesek illő magánjövédelmet tudnak kimutatni és biztosítani. Az engedély nélkül kötött házasságok jogkövetkezményei azonban a különböző törvényhozások által igen különböző módon lettek megállapítva.

A katolika egyház elvileg tagadván, hogy az államnak joga lenne házassági akadályokat létesíteni, azokat egyházi téren sem mint bontó, sem mint tiltó akadályokat el nem ismeri, de miután Krisztus tanítása szerint a kereszténynek szent kötelessége az államhatalomnak engedelmeskedni, s kétségtelenül hivatása az egyháznak hiveit kötelességek teljesítésében támogatni, úgy a régi gyakorlat mint számos püspöki körlevelek szigorúan tiltják, hogy a lelkészek oly eljegyzéseknek vagy házasságoknak megkötésénél működjenek közre, melyek az állam törvényeibe ütköznének. Így tehát az illetékes plébános vagy tábori lelkész a nála házasságkötés végett jelentkező katonától mindenekelőtt a katonai felsőbbbségi engedély előmutatását fogja követelni, s ennek hiányában úgy a kihirdetésnek, mint a házasságkötésnek eszközölését meg fogja tagadni. Ez eljárás ellen nem hozható fel helyesen Conc. Trid. Sess. 24. de reform. matrim. cap. 9., mert jóllehet ennek felirata azt mondja „ne domini temporales aut magistratus quidquam libertati matrimonii contrarium molliantur“, magából a szövegből világosan kitűnik, hogy a libertas matrimonii“ alatt csak azt lehet érteni, hogy senki se kényszeríttessék egy bizonyos házasságnak megkötésére, de nem azt, hogy mindenki korlátlan tetszés szerint köthessen házasságot. A midőn azonban az említetteknek daczára valamely házasság az állami törvények ellenére csak az egyházi szabályok megtartása mellett létesült, a katolika egyház e házasságot feltétlenül érvényesnek fogja tartani, mert — mint Schulte mondja — állami törvény áthágása nem semmisítheti meg a szentséget.

A protestáns jogfejlődés egyszerűen a világihoz alkalmazkodott, s ez kétségkívül helyesebb azon megoldásnál, melyet e kérdés a görög-keleti egyházjogban nyert, a hol újabban a régi kánoni jogforrások magyarázatára alapítatik azon

szabály, hogy a katonáknak felsőbbbségi engedély nélkül kötött házasságainál nemcsak hogy a lelkész megbüntetésre, ki a jegyeseket összeadta, hanem maga a házasság is semmisenk nyilvánítandó. E törvényt magyarázat erőltetettsége szembebeötlő, mert a régi jogforrások idejében, nevezetesen p. o. Szent Timoth idejében, kire legtöbb hivatkozás történik e kérdésnél, még nem léteztek modern hadseregek s még hiányoztak azon jelenségek, melyek korunkban a katonák házasságkötési képességének megszorítását tették szükségessé. Ezen törvényt magyarázat tehát olyasmit nyilvánít a törvényhozó akarátának, miről az még sejtelemmel sem birhatott, mert az illető jelenségek csak századokkal álltak be halála után. Kiterjesztő törvényt magyarázat mindig komoly megfontolást fog igényelni, de különösen privilegium odiosumnál — már pedig ilyen a katonák házasságkötési képességének megszorítása — annak nem lehet helye.

A hazai világi jog állapota jelenleg a következő:

Eleinte a kérdés csak rendeleti uton szabályoztatott. Legrégibb e tekintetben az 1771. május 6-án kelt helytartósági intézvény, az 1774. nov. 22-ki s 1775. február 17-ki kir. rendeletek s II. József császár 1786. márczius 6-ki házassági nyílt parancsa. Ez utóbbi, mely az 1791. XXVI t. cz. által a protestánsokra nézve érvényben tartatott, 20-ik §-ában következőkép rendelkezik: „*Personae militares absque Regiminis, Corporis vel alterius Superioritatis suae scripto indultu Matrimonium contrahere nequeunt, et non modo Matrimonium contra hocce Interdictum Nostrum initum invalidum, et nullum erit, verum insuper Partes, et Parochus, Pastor, vel Popa, qui militares Personas absque praescripto indultu copulaverint, pro ratione circumstantiarum punientur.*“

Ezenkívül jelenleg érvényben vannak az 1861 aug. 30-ki legfőbb elhatározás (Vorschrift über die Heiraten in der k. k. Landarmee), az 1863. jun. 23-ki legfőbb elhatározás, mely a hadi tengerészetre vonatkozik, s az említett cs. kir. rendeleteket némi részben módosító 1868. 40. t. cz. vagyis az u. n. védtörvény. (Legujabban még hozzájárult az 1883. márczius 18-ki legfőbb elhatározással megerősített „nőszülési szabályzat a magyar kir. honvédség és m. kir. csendőrség részére“).

Ezek szerint különbség teendő azon személyek közt, kik tettelegesen katonai szolgálatban állanak, s azok közt, kik az általános védkötelezettségnél fogva katonai szolgálatra kötelezve vannak ugyan, de annak teljesítését még tényleg meg nem kezdték. Az utóbbiakra nézve a véderőről szóló törvény 44-ik §-a azt rendeli hogy mindazok, kik az ujonczállítási bizottság által hadi szolgálatra mindenkorra alkalmatlanoknak nem találtattak vagy a harmadik korosztályban a sorhadi szolgálat alul ideiglenesen fel nem mentettek, míg a

3-ik korosztályból ki nem lépnek, meg nem nősülhetnek. Kivételes esetekben a honvédelmi miniszter adhat nősülési engedélyt. A védköteles, ki e szabályok áthágásával nősül meg, hivatalból előállíttatik, besoroztatik s ezenkívül — rendszerint a tetteges szolgálati idő meghosszabbításával — megbüntetik; ha pedig katonai szolgálatra nem alkalmas s ennél fogva be sem sorozható, akkor pénzbírságra, vagy megfelelő fogságra ítéltetik.

A tetteges szolgálatban álló katonák, kik nősülni óhajtanak, tartoznak felsőbbségüktől nősülési engedélyt kérni. Ez engedély némelyeknek egyáltalában nem, másoknak csak feltételesen adható meg. Nevezetesen egyáltalában nem nősülhetnek: 1) a „General-Quartiermeister-Staab” tisztjei, bevégezt 30-ik életévök előtt; 2) a katonai nevelő-intézetben alkalmazott subalternus tisztek; 3) a hadapródok, katonai növendékek és orvossegédek. — Különben pedig az engedély csak akkor adható meg, ha 1) az illető tisztikarban, ezredben stb. a nők száma meg nem haladta a megengedett hányadot; 2) ha a szabályoknak megfelelő házassági óvadék (Cautio) letétetik vagy biztosíttatik, s ha 3) a mennyasszony feddhetlen előéletű és híré, valamint oly származásu, hogy a vele kötendő házasság ne alacsonyíthassa le az illető tisztnak társadalmi állását.

A ki az említett személyek közül ily engedély nélkül nősül, az a katonai büntető törvény szabályai szerint büntetetik, a legénységénél pedig ily házasságok soha sem sorolhatók az I-ső osztályba. A különbség az I-ső és II-ik osztályu házasságok közt nevezetesen az, hogy az utóbbiaknál a nő nem követelheti férje birói illetőségét s nem tarthat igényt aerarius lakásra s egyéb illetményekre.

Ami pedig végül az ily házasságoknak érvényességét illeti, az engedély hiánya csak protestáns felekezetű katonáéra nézne bir „bontó házassági akadály” jellegével, miután rájuk nézve még mindig érvényben áll József császár házassági nyiltparancsa.

Új törvénynek alkotásánál azonban határozottan el kell ejteni a patens álláspontját. Tanulságos adalékot szolgáltat e tekintetben Németország példája s azon tapasztalatok, melyek ott a német-francia hádjárat alkalmából szerezettek, midőn a mozgósítás elrendeltekor a hadkötelesek tömegesen kötöttek engedély nélkül házasságot s a törvényhozás utólag kénytelen volt e házasságok érvényességét visszaható erővel felruházott törvényben biztosítani.

Ezzel a megnyitási ünnepély véget ért.

A kar személyzetében a lefolyt tanév alatt a következő változások történtek.

Miután az 1874 évi szabályzat 17. §-ában elősorolt tantárgyak közül csupán az államszámviteltan nem adatott még elő a nagyváradi kir. jogakadémián, annál fogva a nm. vallás- és közoktatási m. kir. ministerium, 1882. évi decz. 14-én 40204. sz. a. kelt magas leiratával, az államszámviteltan előadását is elrendelte s ezen tantárgy magántanárává a kar felterjesztése folytán 1883. évi jan. 3-án 42126. 1882. sz. a. kelt magas rendelettel Zboray Tamás főgymnasiumi tanárt nevezte ki.

Dr. Sipos Árpád, a magyar és osztrák magánjog ny. r. tanára a nm. vallás- és közoktatási m. kir. ministerium 1882. évi május 6-án 15500. sz. a. kelt magas rendeletével ugyanazon évi június hó 1-től a második ötödévi fizetési pótlék élvezetébe előléptettetett.

* * *

Az előadások a felsőbb helyen jóváhagyott tanrend szerint a törvényes szüneteken kívül szakadatlanul folytattak egész 1883. évi május 29-ig, a nyilvánosan megtartott alap- és államvizsgálatok pedig f. évi június 11-től 23-ig ejtettek meg.

Főlemlitendő még, hogy a jelen évben a nagyváradi kir. jogakadémián egy neme a seminariumoknak léptettetett életbe, a mennyiben Dr. Személy Kálmán ny. r. tanár egy egész féléven át „Nagyvárad népeisége“ czimű, gyakorlatokkal egybekötött speciál-kollegiumot tartott; Dr. Bozóky Alajos igazgató pedig pandekta-előadásainak befejeztével a római magánjogból megfejtendő gyakorlati jogeseteket vitattatott meg a joghallgatókkal. Tekintettel arra, hogy már egy évtized előtt főnforgott ama szándék, hogy a hazai jogtanodáknál is a külföldi, első sorban az osztrák, egyetemek példájára seminariumi előadások honosíttassanak meg, e kísérlet első e nemben.

A lefolyt évben a nagyváradi kir. jogakademia valóságos középpontját képezte amaz örvendetes szellemi mozgalomnak, mely e város társadalma körében megindult. Az akadémia dísztermében tartattak ugyanis 1883. évi febr. 8-tól márcz. 29-ig ama roppant látogatottságnak örvendett fölolvasások, melyeket a helybeli „Szépítési Egylet“ saját céljai javára rendezett, s azok által a művelt közönségnek nem csekély szellemi élvezetet szerzett. Ezen fölolvasások névszerint a következő rendben tartattak meg:

I. Fölolvasó estély. 1883 február 8 án 1. „*Mit akarunk*“, tájékoztató bevezetés, fölolvasta: dr. R ó m e r F. F e r e n c z ur. 2. „*Kétség*“, Eugen Joél költeménye, francziából fordította és fölolvasta: R á c z M i h á l y ur. 3. „*Csokonai és Lillája*“, írta és

felolvasta Endrődi Sándor ur. 4. „*Válogatott kísérletek a phisica különböző szakaszaiból*“, kísérletekkel előadta: Vidovich Bonaventura ur.

II. Felolvasó estély. 1883. február 15-én. 1. „*A nők a kelet népeinél*“ írta és felolvasta: dr. Kohut Sándor ur. 2. „*A király-költő*“, írta: Lázár Miklós ur, felolvasta: Rácz Mihály ur. 3. „*Az utolsó lengyel forradalom*“, írta és felolvasta: Hegyessi Márton ur.

III. Felolvasó estély. 1883. február 22-én. 1. „*Az öngyilkosság mint társadalmi jelenség.*“ Írta és előadta: dr. Személy Kálmán ur. 2. „*Balassa Bálint szerelme.*“ Írta és felolvasta: Vajda Viktor ur. 3. „*Az alföldi Páris.*“ Írta és felolvasta: dr. Bodor Károly ur.

IV. Felolvasó estély. 1883. márczius 1-én. 1. „*Az ideges-ségről.*“ Írta és felolvasta: dr. Pollák László ur. 2. „*A hőhér.*“ Költemény. Írta és felolvasta: Vulcan József ur. 3. „*A babonáról.*“ Írta és felolvasta: dr. Karsch Lollion ur.

V. Felolvasó estély. 1883. márczius 8-án. 1. „*A nevelés kérdéséhez*“ Írta és felolvasta: dr. Berkovits Ferencz ur. 2. „*Az ember.*“ Lamartin költeménye Lord Byronhoz, fordította és felolvasta: Radnay Farkas ur. 3. „*A konyhategyeszet*“-ről. Írta és felolvasta: dr. Haydu Gyula ur.

VI. Felolvasó estély. 1883. márczius 14-én. 1. „*Korunk.*“ Írta és felolvasta: Ritoók Zsigmond ur. 2. „*A sírás és nevetés művelődési szempontból.*“ Írta és felolvasta: Agáczy Norbert ur. 3. „*Társadalmi törekvések.*“ Írta és felolvasta: Hlatky Endre ur.

VII. Felolvasó estély. 1. „*A parány-festészet a középkorban.*“ Írta és felolvasta: Bubits Zsigmond ur. 2. „*A római nőkről.*“ Írta és felolvasta: dr. Bozóky Alajos ur. 3. „*A villamos fény.*“ Kísérlettel egybekötött előadás, tartotta: Károly Irén ur.

Azon problema tehát, mint lehessen nagyobb vidéki városainkban fizetési fölolvadásokat rendszeresen meghonosítani, a nagyvárad *„Szépitési Egylet“* szerencsés kezdeményezése folytán a leghelyesebb megoldást nyerte. Nemcsak hogy a befolyó belépti-díjak (egy fölolvadó estélyre 30 kr) jelentékeny összeget szolgáltatnak a város utczáinak, tereinek csinosítására, a közegészség előmozdítására, hanem a közönség heteken át igen kellemes szellemi élvezetet és szórakozást talál a változatos fölolvadásokban, s mindezt saját maga hozzájárulásával.

A közoktatási minister ur tiz évi hivatali jubileuma alkalmából a kar a következő feliratot intézte az ünnepelthez :

Nagymélt. vallás- és közoktatási minister! Kegyelmes urunk!

Folyó hó 4-ikén lesz tiz éve, hogy ő császári és apostoli királyi Felsege Első Ferencz József, dicsőségesen uralkodó királyunk, Nagyméltóságodat legfelsőbb bizalmával megajándékozni, s a hazai vallás és közoktatási ügyek élére állítani méltóztatott.

Hogy mennyire felelt meg Nagyméltóságod a királyi legfelsőbb bizalomnak és a nemzet várakozásainak, azt rövid tiz év alatt vaserélylyel és lankadatlan buzgalommal létrehozott számos alkotásai a legszólóbban igazolják. Ha ezek fölött csak futólag is szemlét tartunk, ugy találjuk, hogy Nagyméltóságod európai színvonalra emelte a budapesti t. egyetemet, alig sejdített mérvekben fejlesztette a királyi Józsefműegyetemet, újjászervezte s az egyetemi színvonalhoz közelebb hozta a vidéki királyi jogakademiákat, hathatósan előmozdította a középtanodai s a népoktatási ügyet, megteremtette a házi ipar számos ágait, mindenféle monumentális palotákat épített a tudománynak, magas pártfogása alá vette a művészeteket, ihlettséggel gondozta a hazai műemlékeket, s ezen sokoldalú tevékenysége által, az utjába gördülő számtalan akadályok daczára, kivivta azt, hogy a magyar nemzeti genius védszárnyai alatt hazánkban most már mindenütt európai izlés, európai gondolkozásmód található. Mindezek elvitázhatatlan tények, s ezen művek által Nagyméltóságod századokra kiható emléket állított magának, az ércznél maradandóbbat. Ha visszatekint tiz évi ministeri hivataloskodására, lehetetlen, hogy a kiállott fáradaalmakért bő jutalmat ne leljen fényes működésében.

Engedje meg, kegyelmes urunk! hogy midőn az ország minden zugából sietnek Nagyméltóságodat üdvözölni, a nagyváradi királyi jog- és államtudományi kar tanártestülete is fejezhesse ki hódolatteljes üdvkivánatait, melyek abban központosulnak, hogy adjon a mindenható Nagyméltóságodnak egészséget, kitartást, hosszú életet, hogy hasznos szolgálatait még sokáig érvényesíthesse a legmagasb trón, a haza s a nemzet javára.

A legmélyebb hódolattal maradván Nagyméltóságodnak alázatos szolgálái.

Nagyváradon, 1882. évi szeptember hó 2-án.

A nagyváradi kir. jog és államtudományi kar nevében

Dr. Bozóky Alajos
igazgató.

* * *

1882. évi október hó 4-én a tanári kar s az akadémiai ifjuság testületileg jelent meg az ő cs. és apostoli kir. Felsége legmagasb névnapja alkalmából a helybeli I. sz. székesegyházban tartott ünnepélyes hálaadó isteni tiszteleten.

1882. évi október hó 20-án ülte meg nagym. Dr. Pauler Tivadar, m. kir. igazságügyi minister ur, bölcsészettudorra avattatásának 50 évi jubileumát.

A tanári kar kedves kötelességének ismerte, hogy az ünnepelt férfiuhoz, a budapesti egyetem jogi karának diszéhez, az önfeláldozó ministerhez, a tudomány fáradhatatlan bajnokához, következő tartalmu rövid üdvözlő táviratot küldjön:

Nagyméltóságú Dr. Pauler Tivadar m. kir. igazságügy-minister urnak :

Budapesten.

Kegyelmes uram!

Bölcsészettudori félszázados jubileuma alkalmából fogadja kegyesen a magam és tanártársaim legőszintébb szerencsekívánatait.

Mély hódolattal maradván

Nagyváradon, 1882. évi október hó 20. án

BCU Cluj / Central University Libalázatos szolgája

Dr. Bozóky Alajos,

igazgató.

Mire ő nagyméltósága következőkép kegyeskedett válaszolni :

Nagyságos igazgató ur!

Bölcsészettudori felavattatásom félszázados évfordulója alkalmával nyilvánított üdvkívánataiért fogadja őszinte köszönetemet.

Budapest, 1882. október 25.

Dr. Pauler Tivadar s. k.

m. k. igazságügyminister.

És most hadd szóljanak a következő lapok a többszörös gyászról, mely a nagyvárad kir. jog- és államtudományi kart a lefolyt évben részint közvetlenül, részint közvetve érte.

Hadd örökítsék meg évlapjaink az elköltözöttek emléket, hadd róják le a kegyelet adóját azok iránt, kik egykor e tanintézet tagjai valának, vagy a kiknek halála országos állásuknál fogva a nagyvárad kir. jogakademiát is közelebb-ről érinté.

A mult évi nagy szünidő alatt, 1882. évi augusztus 17-én hunyt el Dr. Hoványi Lajos, a nagyvárad kir. jogakademia nyugalmazott igazgatója, 70 éves korában. Az aka-

demiai épültre azonnal kitüzetett a gyászlobogó s e szomorú példát csakhamar követte a premontrei főgymnásium, a városháza, a biharmegyei nemzeti casinó, s a nagyvárad-i takarékpénztár. A jogtanári kar a mélyen lesujtott özvegyhez a következő részvétiratot intézte:

Nagyságos asszony!

Azon megrendítő csapás és pótolhatatlan veszteség felett, mely Nagyságodat feledhetetlen férje, gyermekeit szeretett atyjuk halála által sujtotta, a nagyvárad-i kir. jogakadémia tanári kara mély részvétét nyilvánítja.

A hosszas éveken át együtt folytatott hivatali tevékenység, az annak folytán kifejtett szivélyes kartársi viszony, a jóság és emberszeretet ama számos jelenségei, melyeknek hosszú időn át tanúi voltunk, mélyen éreztetik velünk is azon csapás súlyosságát, mely a boldogultnak elhunytá által tisztelt családját s a társadalmat, melynek oly tevékeny hasznos tagja volt, érte.

Tudjuk, hogy midőn a veszteség felett fájdalomunknak és részvétünknek adunk kifejezést, nem enyhítjük, sőt fokozzuk az égő sebek sajgását; de ezt enyhíteni embernek nem is adatott; a mindenható Isten jósága és bölcsesége a csapásokat hozó s azokat enyhítő időnek tartotta fenn.

Az Isten jósága védje és vigasztalja meg Nagyságodat és egyedüli vigasztul szolgáló szeretett gyermekeit.

Kelt a nagyvárad-i kir. jogakadémia tanári karának 1882. augusztus hó 18-án tartott értekezletéből.

A tanári kar legidősbje, mint

Értekezlet-i jegyző:

értekezlet-i elnök:

Dr. N e m e s I m r e.

Dr. K u d e l k a J ó z s e f.

A család által kiadott gyászjelentés ekkép hangzott: Özv. Hoványi Lajosné, szül. Rossi Karolina, maga és gyermekei: Ferencz, Mária férjezett Bozóky Alajosné, Géza, Jolán és Gyula, valamint veje: Bozóky Alajos és unokái Bozóky Kálmán, Dezső, Margit, Géza és Gyula nevében mély fájdalommal tudatja a szeretett férj, illetőleg atya, após és nagyatyja Dr. H o v á n y i L a j o s, kir. tanácsos, jogakadémiai nyug. igazgató és tanár, hites ügyvéd, jogtudor, Biharvármegye volt t. táblabírája, Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága tagjának f. évi aug. 17-én délután 4 órakor, a haldoklók szentségeinek példás fölvétele után, élte 70-ik, boldog házasságának 35-ik évében végelgyengülésben történt csendes elhunytát. Az Urban kimultnak hült tetemei f. hó 19-én délelőtt fél 9 órakor fognak hidegser utcai lakásától a várad-ujvárosi plébánia-templomban bemutatandó szent mise-áldozat után, az ugyanottani róm. kath. sirkertben, a föltámadás sz. reményében nyugalomra tétetni. Nagyvárad-Olaszi 1882. aug. 17. Az örök világhosszág fényeskedjék neki!

A legszélesebb körben ismert nagyérdemü férfi halálának híre villámsebességgel terjedt el a városban. Alig hogy koporsóba tétetett, valóságos zarándoklás indult meg a hidegser-utcza halottas házhoz, mert mindenki legalább még egyszer kívánta őt látni. Augusztus 19-én hűvös őszi szél fujt, az egész égboltozat sűrű felhőkkel volt beborulva, de azért nagyja-apraja sietett az elhunynak végtisztességére. A be-szentelés után a koszorúkkal borított koporsót fölvtették a megjelent 1. sz. kanonokok, jogtanárok s egyéb kitünőségek, s mintha az ég is meg akarta volna siratni a derék férfit, csak úgy kezdett zuhogni a zápor, melynek daczára beláthatatlan kocsisor és temérdek nép kísérte a gyászmenetet a fő-utczán végig a szt. László templomba, hol ünnepélyes requiem tartott, melynek végeztével az újvárosi sírkertbe kísérték ki az elhunytat.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága 1882. évi szeptember 14-én tartott rendes havi közgyűlésén az elhunynak emlékét jegyzőkönyvileg örökíté meg. A polgármester a halálesetet a következő szavakkal jelenté be a közgyűlésnek:

Ismét egy súlyos és érzékeny veszteségről kell megemlékeznem, mely városunkat s illetve törvényhatósági bizottságunkat az elmúlt hóban érte. Városunk egyik legrégebb, legtevékenyebb, legtiszteltebb, s legáldozatkészebb polgára, a közügy lelkes bajnoka, a tudományosság egyik oszlopa, törvényhatósági bizottságunk s több szakosztályának évek hosszú során át volt tagja, kir. tanácsos s nyug. akadémiai igazgató Dr. H o v á n y i L a j o s ur mult hó 17-én meghalt. Az elhunyt kiváló férfinak, legfelsőbb helyről is többszörös kitüntetéssel elismert érdemei ismeretesek a tekintetes törvényhatósági bizottság előtt s meg vagyok győződve, hogy a tekintetes közgyűlés minden tagjának érzelmeit tolmácsolom, midőn tisztelettel indítványozom, hogy az ő elhunya felett érzett fájdalmas részvétének jegyzőkönyvileg is kifejezést adni, s erről az elhunyt családját értesíteni méltóztassék.

A felolvasott polgármesteri jelentésben tett indítványhoz képest Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága kir. tanácsos, s nyug. jogakadémiai igazgató Dr. H o v á n y i L a j o s volt törvényhatósági bizottsági és több szakosztály tagja, városunk egyik legrégebb, legtevékenyebb, legtiszteltebb, s legáldozatkészebb polgára özvegye- illetve családjának az őket ért fájdalmas veszteség és csapás felett érzett részvétének jegyzőkönyvileg ad kifejezést.

Miről Dr. Hoványi Lajos özvegye végzésileg értesítettik.

A jogtanári kar 1883. évi szeptember hó 2-án tartott értekezletében iktatta az elhunyt igazgató emlékét jegyzőkönyvbe.

Néhai Dr. Hoványi Lajos, az 1871. évben elhunyt Hoványi Ferencz nagyváradi székesegyházi kanonok- és pápai praelatusnak testvérbátyja, született 1812. évi aug. 13-án Nagyváradon, Biharvármegyében. Szülei valának Hoványi János és tamásfalvi Thury Jozefa. Gymnasiális tanulmányait 1821—1826-ig Nagyváradon, a philosophiát 1827. és 1828-ban Lőcsén (a német nyelv elsajátítása végett), a jogot ismét Nagyváradon végezte. 1830. évben előbb Tisza Lajos, majd Hodossy Imre megyei főjegyzők oldala mellett gyakornokoskodott, 1832. év nyarán mint Klobusitzky Péter, kalocsai érsek és septemvir jurátusa Pesten tartózkodott. Ugyanazon év végével Tisza Lajos követtel Pozsonyba ment, s midőn Tisza Lajos a követségről lemondott, Lajcsák Ferencz nagyváradi l. sz. püspök jurátusa lőn. 1833. évi szeptember havában nyerte ügyvédi oklevelét, 1834-ben mint gyakorló ügyvéd Nagyváradon telepedett le végleg. Rendkívüli jószívűségéből azonban akárhányszor megtörtént, hogy vagy egészen ingyen szolgált ügyfeleinek, vagy hogy maga adott előleget, a helyett, hogy ő kért volna ilyent s így édes anyja szívesen látta, hogy 1838. évben a jogtanári pályára lépett; 1841-ben a nagyváradi kir. jogakadémiánál rendes jogtanárrá lett, 1850-ben igazgató. Jogtudorrá avattatott 1845-ben; 1858-ban a Thun-miniszterium alatt felfüggesztetett igazgatói állásától, de már 1860-ban ismét mint h. igazgató állott az intézet élén; 1871-ben Dr. Pauler Tivadar akkori vallás- és közoktatási m. kir. miniszter újból rendes igazgatóvá nevezte ki őt s ezen állást megtartá egész 1879. évi október havában, saját kérelmére történt, nyugdíjaztatásáig, mely alkalommal ő cs. és apostoli kir. Felsője a tanügy terén kifejtett hosszú évi működéseért a kir. tanácsosi czimmel tüntette ki. Politikai szereplése 1845-ben kezdődött, midőn Bihar megye t. táblabírájává neveztetett ki; 1849-ben Nagyvárad város képviselőtestületének tagjává választatott; ugyanabban az évben nemzetőr is volt. 1860—1875-ig úgy Biharvármegye, mint Nagyvárad városa képviselőtestületében, amott a kórházi, emitt a pénzügyi bizottságban tevékenyen működött s azóta egész halála napjáig a városi törvényhatósági bizottság tagja volt.

A társadalmi téren kifejtett tevékenysége köztudomású. Nem volt olyan nemes cél, a melyet nemcsak személyesen ne támogatott, hanem melynek társadalmi előmozdítását is egész hévvel és lelkesedéssel föl ne karolta volna. A helybeli koldus ápoló intézet, bölcsőde, Csesztivó intézet, Casino körül megalakulásuktól fogva egész haláláig valódi önfeláldozással különböző tiszteletbeli tisztségeket viselt, a nagyváradi takarékpénztárt pedig kiváló előszeretettel támogatta jó tanácsaival. Mint jogakadémiai igazgató gyakran igen kritikus időkben nagy tapintattal járt el, számtalan szegény tanulót támogatott az által, hogy maga fizette meg tandijaikat, a

kin csak segíteni tudott, szives örömet tette meg. Több nemzedék az ő vezérlete alatt érte el életpályája célpontját, s a jelenleg élő emberek között nincs tán egy sem Nagyváradon, a ki őt nem ismerte volna, hiszen az ő nevével mindenütt találkozunk; mint igazgató hivatala, mint jogtanár a tudomány, mint polgár az önzetlen hazafiság, mint családfő a társadalom iránti kötelességeit mindvégig hiven s egész odaadással teljesítette. Feddhetetlen jelleméhez, mosokstalan becsületességéhez a gyanunak még csak árnyéka sem fért; minden tettét nyugodt bölcsészi megfontolás s a legmélyebb vallásosság vezérelte vagy sugalmazta. Méltán el lehetett róla mondani, hogy igazi ellensége soha sem volt!

Már a ravatalon feküdt, midőn a hivatalos lapnak a halála napján megjelent száma közölte ama legfelsőbb kéziratot, melynek értelmében Ő cs. és ap. kir. Felsője 40 évi működése közben a tanári pályán, valamint a közügyek terén szerzett érdemei elismerésül, saját és törvényes utódai részére a magyar nemességet díjmentesen adományozni méltóztatott.

Aldás az érdemekben annyira gazdag férfin emlékére!

1882. évi nov. 29-én hunyt el Jászóvárt ftdő Barlanghy Adorján Vincze, premontrei kanonokrendű áldozár, a ki az 187⁴/₅. tanévben mint magántanár a művelődéstörténetet adta elő. Az akadémiai épületre ismét kitzetett a gyászlobogó, a kassai társház igazgatójához pedig a következő részvét-irat intéztetett:

Főtisztelendő Benedek Ferencz urnak,
mint a premontrei társház főnökének

Kassán.

Szomorú kötelességet teljesíték, midőn a nagyvárad kir. jog- és államtudományi tanári kar mély részvétét tolmácsolom azon fájdalmas veszteség fölött, mely a ftdő premontrei kanonokrendet tagtársának, a közszeretet és becsülésben állott ftdő Barlanghy Adorján Vinczének, egykoron a nagyvárad kir. jog- és államtudományi kar tagjának is, gyászos elhunytá folytán érte.

Aldás és béke lebegjen a megboldogultnak hamvai fölött!

Mély tisztelettel maradván főtisztelendő urnak alázatos szolgálja

Dr. Bozóky Alajos,
igazgató.

Mire a következő válasz érkezett:

Nagyságos Igazgató Ur!

Barlanghy Adorján Vincze, szeretett rendtársunk e napokban történt elhunytából támadott legérzékenyebb fájdalommal

munkat nem kevésbé enyhíté azon szives részvét, melynek a nagyváradai kir. jog- és államtudományi kar kifejezést ada.

Fogadja azért Nagyságod és az igen t. tanári kar szomoru szívünk hálás köszönetét.

Nagyságodnak és az igen tisztelt tanári karnak

Kassán, 1882. decz. 1.

alázatos szolgálója:

B e n e d e k F e r e n c z
igazgató.

* * *

Barlanghy Adorján Vincze szül. 1841. márczius 19-én Nagy-Váradon. A gymnasiumot helyben végezte és pedig kitünő eredménnyel; már ez időben nagy hajlamot mutatott a prem. kanonokrendbe való belépés iránt, de szülei rábeszélésének engedve, 1858-ban a bécsi egyetemre ment jogot hallgatni. Csak egy évet töltött a bécsi egyetemen, régi hajlama újabb erővel a papi és tanári pályára ösztönözte 1859-ben a jászóvári prémontrei kanonok-rendü szerzetbe lépett. Két évet töltött e rend jászóvári hittani intézetében. — 1861-ben, mint tanár a kassai főgymnasiumhoz neveztetett ki. 1864-ben pappá szenteltetett. Már 1863-ban szülővárosába kívánczozott vissza, hol a főgymnasium egyik legkedveltebb tanára lőn. Mindkét pályán oly buzgalmat fejtett ki, hogy 1864. évben a jászóvári intézethez theologiai tanárnak hivatott meg. De Nagyváradot, melyet annyira szeretett — felejteni nem tudta. Előljárói ismét ide helyezték át a derék tanárt. Itt működött mint a természettan tanára 1865—1876-ig. Ezen évekbe esik a nagyváradai kir. jog- és államtudományi karnál folytatott tanárkodása is, a mennyiben az 1874. évi uj szervezés által előadatni rendelt művelődéstörténet magántanárául őt nevezte ki a nagym. vallás- és közoktatási m. kir. minister úr, a jogtanári kar egyhangú felterjesztése alapján. E mellett mint számos emberbaráti és közművelődési egylet és bizottság tagja fáradhatatlan tevékenységet fejtett ki. 1876-ban a prépost ő méltósága titkárának, majd 1877-ben jószágkormányzónak, 1878-ban a rend főszámvevőjének nevezte ki. — Utolsó éveiben hivatalos állása Jászóhoz kötötte. Itt májbjaja, melyről már váradai tartózkodása alkalmával panaszkodott, komoly, majd aggasztó fordulatot vett, orvoslást előbb a váradai fürdőekben keresett, hol kissé jobban lett, de csak szinleg. Innen orvosi tanácsra a karlsbadi fürdőbe ment. Ez sem hozott számára javulást. Törődötten, szomoruan tért vissza. Ez időtől rohamosan hanyatlott. Mult év nov. első napjaiban Jászót elhagyta, hogy Nagyváradra, barátihoz, rokonihoz vitesse magát. Csak Kassáig érhetett, itt pár napi súlyos szenvedés után nov. 28-án barátaí, társai, rokonai körében jobblétre költözött;

Béke poraira !

A gyászlobogó kitüzése által adott kifejezést az akadémia néhai Szende Béla, m. kir. honvédelmi minister, Dr. Konek Sándor budapesti egyetemi ny. r. jogtanár, Arany János koszorus költőnk és Majláth György országbíró halál-eseiteik alkalmából.

Dr. Konek Sándor, a nagyérdemü statistikus halálakor, a ki tudvalevőleg a győri kir. jogakademián kezdte meg jogtanári pályáját, hasonnevü fiához a következő részvét-irat intéztetett:

Tekintetes Dr. Konek Sándor ügyvéd urnak

Budapesten.

A nagyvárad kir. jog- és államtudományi kar igazgatósága és tanári testülete a legnagyobb megilletődéssel vette azt a lesújtó hirt, hogy nagyságos Dr. Konek Sándor ur, kir. tanácsos, egyetemi jogtanár, m. t. akadémiai rendes tag, a magyar jog- és államtudományi irodalom fáradhatatlan bajnoka, f. hó 1-én jobblétre szenderült. Enyhítse a mélyen tisztelt család megmérhetetlen bánatát az országszerte nyilvánuló közrészvét, melyben a nagyvárad kir. jog- és államtudományi kar tanári testülete is a legőszintébben osztozik.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Kelt 1882. aug. 14-én.

A kir. jog- és államtudományi kar nevében

Dr. Bozóky Alajos,

igazgató.

Az országbíró megdőbbentő halála alkalmából következő részvétirat intéztetett a kir. Curiához, mely a halálesetet a nagyvárad kir. jogakadémiával hivatalosan közölte:

Nagyméltóságu m. kir. Curia!

A legmélyebb megilletődéssel bátorkodom úgy a magam, mint a vezetésem alatt álló nagyvárad kir. jogakadémia tanári kara nevében kifejezést adni részvétünknek ama gyászos veszteség fölött, melyet nagyméltóságu székhelyi Majláth György urnak megdőbbentő halála által nemcsak a nagyméltóságu m. kir. Curia, melynek a megboldogult, ugyis mint a magyar jogászkar örök disze, elnöke volt, hanem a legmagasabb trón, az egész haza, a magyar nemzet és az egyház szenvedtek.

Legmélyebb tisztelettel maradván

Nagyváradon, 1883. ápril 4.

Dr. Bozóky Alajos,

igazgató.

A nagy halottnak lelki üdvéért f. évi ápril hó 10-én a nagyvárad-olaszii plébánia-templomban tartott ünnepélyes requiemen a tanári kar az akadémiai ifjúsággal együtt testületileg jelent meg.

Az akadémiai ifjúság kebeléből ifj. Mütter Ferencz III. évi joghallgatót ragadta ki a kérlelhetetlen halál. A tanári kar s az ifjúság a ritka szép tehetségekkel megáldott ifjút, a ki szüleinek méltó büszkeségét képezte, tanárai és tanuló-társai osztatlan szeretetét és becsülését birta, szerény magaviselete, példás szorgalma és kitűnő előmenetele által annyi szép reményre feljogosított, testületileg kísérte ki az örök nyugalom helyére.

Béke lengjen az oly korán sírba szállottnak porai fölött!

V. A tanárok irodalmi működése.

Dr. Bozóky Alajos igazgató tanár dolgozatai :

1) Megnyitó beszéd az 1882²/₃ tanév elején, lsd. jelen Almanach 7. s köv. lapjain.

2) Ungarische Cultusministerial-Erlasse, többrendű közlemény az „Archiv f. kath. Kirchenrecht“ czimű szakközönyben.

3) A római nők, fölolvadás, Nagyvárad 1883.

4) Római világ, művelődéstörténeti rajzok Augustustól az Antoninusok korának bezártáig, Friedländer L. után, Nagyvárad 1883.

Dr. Személy Kálmán ny. r. tanártól megjelent :

1) „Az öngyilkosság“ nyilvános előadás. Megjelent a „Nagyvárad“-ban.

2) „Népesedési mozgalom 1882-ben.“ Megjelent a „Nagyvárad“-ban.

Dr. Zsögöd Benő ny. k. tanártól megjelent :

1) A köteles részről a franczia jogban. Összehasonlító jogtudományi értekezés. Magyar Igazságügy XVIII. köt. (1882. II.) 2 füz.

2) Az örökösödési törvénytervezetről. Birálat. Magyar Igazságügy XVIII. köt. 5 füz. XIX. köt. 5. 6. füzet.

Dr. Nagy Ernő h. tanártól megjelent :

1) Le Play és tanai (Budapesti Szemle. 1882. V. szám)

2) Horn: Eine Reichspartei. (Birálat. Jogtudományi Közöny. 1882. XXVI. szám.)

3) Wirth: Geschichte der Handelskrisen. (Ismertetés. Budapesti Szemle. 1883. III. szám.)

4) Sur l'enseignement du droit et des sciences politiques (Revue internationale de l'enseignement. 1882 No. 9)

5) La transformation de la Hongrie sous l'influence des idées occidentales (La Reforme Sociale. 1883. Tome V. Livraison 7.)

6) Notice sur les travaux du parlement hongrois en 1883. (Courrier. La Reforme Sociale. Tome VI. Livraison 2.)

7) Ulbrich : Lehrbuch des oest. Staatsrechts. (Birálat. Jogtudományi Közlöny. 1883 22. szám)

8) Ugyanaz (Zeitschrift für das Privat- u. öffentliche Recht der Gegenwart.)

9) Gneist : Englische Verfassungsgeschichte. (Birálat Jogtudományi Közlöny. 1883. 25. 26. 27. szám.)

Dr. Nemes Imre magántanártól megjelent:

1) „A jellem eszméjé“-ről, értekezés a M. Philosophiai szemlében. Első közlemény.

2) „Schopenhauer és Hartmann“ című akadémiai pályamű.
A tanárok irodalmi működését lényegesen előmozdította azon szives készség, melylyel a budapesti m. k. t. egyetem, a magyar nemzeti muzeum, a bécsi cs. kir. egyetem és egynehány külföldi, névszerint a heidelbergi és würzburgi egyetem könyvtárai a kívánt műveket rendelkezésre bocsátották, a miért e helyen az akadémiai igazgatóság köszönetét nyilvánítani kedves kötelességének ismeri.

VI. Ifjusági egyletek.

I. Joghallgatók segélyző egylete.

Elnök : Freko Menyhért, IV. éves joghallgató.

Aelnök : Nagy Márton IV. éves joghallgató.

Főjegyző : Mütter Ferencz III. éves joghallgató.

Aljegyzők : { Kuszli Béla III. éves joghallgató.
Gruber Géza I. éves joghallgató.

Pénztárnok : Govrik Kálmán IV. éves joghallgató.

Ellenőr : Broncs Ernő III. éves joghallgató.

Bizottmányi tagok :

Darvassy Ferencz, Ertsey Kálmán Juricskay Boldizsár IV. éves, Ertsey Zsiga, Fejér László, Fráter Kálmán, Szerdahelyi Károly III. éves Amánt Béla, Klein György, Papp László I. éves joghallgatók.

A lefolyt tanévben az egyletnek alaptőkéje, mely az 18^{81/82} tanév végén 6074 frt 62 kr. volt, az alap javára rendezett bál tiszta jövedelméből 6231 frt. 62 kr-ra szaporodott.

Segélyezésben részesült : az első félévben 13, a másodikban 12 joghallgató. Segélyezésre fordított összesen 312 frt.

2. Az önképzőkör.

Védnök : Dr. br. Roszner Ervin jogtanár.

Elnök : Nagy Márton IV. éves joghallgató.

Alelnök : Mütter Ferencz III. éves joghallgató.

Főjegyző : Frekó Menyhért IV. éves joghallgató.

Aljegyzők : { Kuszli Béla III. éves joghallgató.
Márkus László II éves joghallgató.

Pénzárnok : Czájlik László III. éves joghallgató.

Könyv- és irattárnok : Dobozy György IV. éves joghallgató.

Bizottmányi tagok :

Darvasy Lajos, Juricskay Boldizsár, Seregny Mihály , Lovassy Andor IV. éves, és Értsey Zsigmond, Fejér László III. éves joghallgatók.

Az önképzőkör munkálkodása. A kihirdetett pályakérdésekre két pályamű érkezett :

a) Kítűzetett 60 frank aranyban a következő államtudományi kérdésre : „*Szent István minő intézkedésekkel biztosította a magyar alkotmányt?*“

A határidőre (ápril 1.) beérkezett két pályamű, melyek közül az elsőnek jelígeje volt :

I. „Első szent és nagy királyunk,
Mi magyarok téged áldunk.“

A másodiknak pedig :

II. „Csak törpe nép felejteth ős nagyságot.“

Garay.

E két pályamű közül a II-ik számú, dr. báró Roszner Ervin jogtanár ur, mint felkért bíráló ítélete folytán első rendű jutalomra íteltetett.

Szerzője *Nagy Márton*, egyleti elnök.

A pályanyertes mű szerzője Nagy Márton, hálából azon egyesület iránt, melynek két tanéven keresztül elnöke volt, a jutalmul nyert 60 frank aranyat visszaajándékozta az önképzőkörnek.

δ) Ugyancsak 60 frank arany tüzetett ki a következő jogtudományi tételre : „*Jog korlátozása hely tekintetében.*“

Beérkezett egy pályamunka, mely dr. Sipos Árpád, jogtanár ur bírálata szerint jutalomra méltónak találtatott.

Szerzője *Frekó Menyhért*, egyleti főjegyző.

A komoly működés mellett sem felejtettek meg az egyesület tagjai hazafiui és kegyeletes kötelességeikről. A rendeztetni szokott emlék- és gyászünnepek ez évben is megtartattak.

Kegyeletes szívvvel zárandokolt az önképzőkör testülete

halottak estéjén, elhunyt igazgatója néhai dr. Hoványi Lajos kir. tanácsos siremlékéhez. Érdemekben gazdag életét szónoklattal méltatta, sirját megkoszorozta. A nagy részvét igazolta, hogy a tanítványok nem voltak méltatlanok ahhoz, ki már egy jobb hazából tekint rájuk, kiket annyira szeretett.

Az egylet vagyona : 1170 frt.

VII. Akadémiai hallgatók.

1) Beíratott hallgatók.

N é v		Tan- félév	N é v		Tan- félév
<i>I. évek, a) rendes hallgatók :</i>			<i>II. évek, a) rendes hallgatók :</i>		
	Amánt Béla	I 2		Bródy Kálmán	I 2
	*Böhm Jenő	I 2		Erdélyi János	I 2
	Fekete János	I 2		Fuchs Béla	I 2
	Franko Béla k.	I —		*Gyalokay József	I 2
5	Gruber Géza	I 2	5	Hanák Sándor	— —
	Gyémánt Jakab	I 2		*Márkus László	I 2
	Klein Béla k.	I —		Márton János	I —
	Klein György k.	I 2		*Poynár János	I 2
	Komlóssy József	I 2		Römer Róbert	— 2
10	Komlóssy Ödön k.	— —	10	Sajó Sándor k.	I 2
	Kristóff Antal	I —		Schatz Miksa	I 2
	Nyisztor Adorján	I 2		Sztán Floris	I 2
	Papp Coriolan	I 2		*Várady Zsigmond.	I 2
	Popovits Constant.	I 2		<i>b) rendkívüli :</i>	
15	Praudich Jenő k.	— —		Boer Kálmán	— —
	Simon János	I 2		Mirovszky Henrik.	I 2
	Széles Géza k.	I 2			
	Titzer Győző	— —			
	Ujfalussy Géza	I 2			
20	Vagaszky Árpád	I 2		<i>Allamtudományi tanfolyam, a) harmadévesek :</i>	
	Weinstock Jakab	I 2		*Aszalay Sándor k	I 2
	Wieland Sándor.	I 2		Czájlik László	I 2
				Ertsey Zsigmond	I 2
	<i>b) rendkívüliek :</i>			Fejér László	I 2
	Mezey Ferencz	I 2		5 Fráter Kálmán	I 2
	Papp László	I 2		*Kuszli Béla	I 2
25	Seelenfreund Vilm.	— —		†*Mütter Ferencz k.	I 2
	Stern Izidor	I 2		Papp Jusztin	I 2
	Tverdon István.	I 2			

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
Szerdahelyi K.	1 2	Racsek János	1 —
10 Tauszik Ferencz.	1 2	5 Winkler István k.	1 2
<i>b) Negyedévesek:</i>		<i>b) Negyedévesek:</i>	
Antal Miklós	1 2	Csapó Atilla	1 2
Ertsey Kálmán	1 2	Darvassy Ferencz	1 2
Govrik Kálmán	1 2	Darvassy Lajos	1 2
Juricskay Boldizsár	1 2	*Dobozy György	1 2
15 Popovits Sylvius	1 2	10 *Frekó Menyhért	1 2
*Sereghy Mihály k.	1 2	Gerstner Miksa	1 2
<i>Jogtudományi tanfo- lyam, a) harmadévesek:</i>		Jerzsák István	1 2
Brán Gusztáv	1 2	Kulcsár József	1 2
Bronts Ernő	1 2	Kurtzer Albert	1 2
Fássy Lajos	1 2	15 Lovassy Andor	1 2
		Nagy Márton	1 2
		Papolczy Ferencz	1 2
		Papolczy József	1 2
		Weisz Adolf.	2 2

Jegyzetek: A*-gal jelöltek ösztöndíjasok.

A k-val jelöltek katonák.

A kiknek neve mellett tanfélév nincs kitéve, azok elmaradtak.

† Meghalt.

2) Vizsgaengedélyt nyertek.

Az I. alapvizsgára:

Barbu Márk, temesvári m. kir. távirdatiszt
 Dezső Sándor, szécsényi k. járásbirósági irnok
 Friedrich Mihály, b. gyulai rendőrkapitány.
 Rébay Károly, zalathnai m. k. bányaesküdt.

A II. alapvizsgára:

5 Dezső Sándor, szécsényi k. járásbirósági irnok
 Rébay Károly, zalathnai m. k. bányaesküdt.

Az államtudományi államvizsgálatra:

Bene Gábor, tenkei k. járásbirósági irnok.
 Hermann Béla, dettai k. járásbirósági aljegyző.
 Pilz Ede, verseczi k. járásbirósági irnok.
 10 Rodziewicz József, aradi postatiszt.
 Rasko Imre, adóhivatali tiszt.

A jogtudományi államvizsgálatra:

Pilz Ede, verseczi k. járásbirósági irnok.

Az intézetet általában látogatók száma 88 volt. A beiktatott nyilvános joghallgatók számánál a múlt évihez képest gyarapodás 1, a vizsgaengedélyt nyert egyének számánál apadás 4, általános apadás 2. Másrészt azonban az államszámviteltan hallgatása végett kilencz tisztviselő is látogatta az intézetet, úgy hogy általában véve is a lefolyt tanévben gyarapodás (7) észlelhető.

VIII. Vizsgálatok.

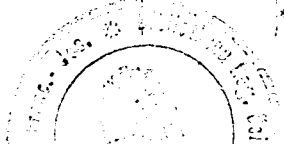
A jelen 188²/₃. tanév folyama alatt letett alap- és államvizsgálatok eredménye a következő:

1882. évi szeptember 1-től 1883. jun. végéig.

Letette az	Nyilvános rendes joghallgató	Ministeri engedély folytán	kitüntetéssel		nem képesítettett	felfüggesztetett	összesen
			egyhangulag v. szótöbbs.				
Első alapvizsgálatot	18	2	3	15	2	—	20
Második alapvizsgálatot	23	1	4	18	1	1	24
Államtudományi államvizsg.	15	3	3	13	—	2	18
Jogtuú. államvizsgálatot	11	1	2	10	—	—	12
Főösszeg	67	7	12	56	3	3	74

J e g y z e t. Ezen táblás kimutatás az egész tanév alatt letett összes alap- és államvizsgálatok eredményét tünteti föl, melyben a múlt évekről elmaradt pót- és javítóvizsgálatok is benfoglaltatnak, ellenben a 35. lapon lévő táblázatban csak az idei joghallgatók vizsgálatai vannak feltüntetve.

A tanárok neve	Tanító hivatali minőség	T a n s z a k m a A †-tel jegyzettek speciálkollegiumok A *-gal jegyzettek publicumok	Előadási ny.	Heti órák száma	Észrevétel
Dr. Személy Kálmán	ny. r. tanár képesített egyetemi magántanár	<i>Az I. félémben:</i> M. közigazgatási jog † Művelődéstörténet † Statistika elmélete. <i>A II. félémben:</i> Osztrák-magyar birodalom statist. † Közigazgatási jog	I	5 4 2 6 3	Tanári éveinek száma: 8 (egy évig segédtanár volt)
Dr. Nagy Ferencz	ny. r. tanár képesített egyetemi magántanár	<i>Az I. félémben:</i> Törvénykezési elj. † Váltójog † Telekkönyvi rendt. <i>A II. félémben:</i> Törvénykezési elj. Keresk. és váltójog	a	5 3 2 5 6	Tanári éveinek száma: 2 (Azonfelül 1 évig budapesti egyetemi magántanár volt)
Dr. b. Rosner Ervin	ny. r. tanár képesített egyetemi magántanár	<i>Az I. félémben:</i> M. alkotmány és jogtörténet Egyházi jog <i>A II. félémben:</i> Európai jogtört. Egyházi jog	y	7 4 5 4	Tanári éveinek száma: 5
Dr. Nagy Ernő	h. tanár	<i>Az I. félémben:</i> Politika Encyclopaedia † Politika irodalomtört. † Aristokratia <i>A II. félémben:</i> Magyar közjog † Socialdemocratia † Közjogi. gyakorlat.	z	5 2 2 2 6 2 1	Tanári éveinek száma: 1
Dr. Nemes Imre	képesített egyetemi magán- s főreáltanodai ny. r. tanár	<i>Az I. félémben:</i> * Ó-kori bölcsészet <i>A II. félémben:</i> † Ethika	m	1 4	Tanári éveinek száma: 7
Dr. Hoványi Ferencz	orvos-tudor fürdő-orvos	<i>Az I. félémben:</i> † Tszéki orvostan <i>A II. félémben:</i> * Tszéki orvostan		2 1	Tanári éveinek száma: 2

X. A joghallgatók statisztikai átnézete.

<i>Évfolyam</i>		A kötelezett collegiumok óra száma	A tanulók száma	Anyanyelv szerint					Vallás szerint					A vizsgák eredm.				Tanpénz		Az ösztöndíjasok száma	Az ösztöndíjak összes mennyisége ó. é. frtkban		
				magyar	román	német	szerb	lengyel	római kath.	gör. kath.	gör. keleti	helv. hitv.	ápost. hitv	mózes vallású	kötüntetéssel	egyszerűen	nem	vizsga nélkül	fizetők			mentesek	
																	1/1	1/2					
Első félév	Első évfolyam	17	23	20	3	—	—	—	16	1	2	1	1	2	—	—	—	—	16	—	7	4	231
	Második évfolyam	18	19	17	1	1	—	—	8	2	1	3	1	4	—	—	—	—	14	3	2	4	230
	Államtudományi tanfolyam	17	24	22	2	—	—	—	10	2	1	6	2	3	—	—	—	—	15	2	7	3	220
	Jogtudományi tanfolyam	16	16	14	2	—	—	—	6	1	1	1	1	6	—	—	—	—	8	4	4	3	225
Főösszeg		68	82	73	8	1	—	—	40	6	5	11	5	15	—	—	—	—	53	9	20	14	906
Második félév	Első évfolyam	13	19	17	2	—	—	—	13	1	2	1	1	1	—	7	1	11	13	—	6	5	235
	Második évfolyam	16	20	18	1	1	—	—	9	2	1	3	1	4	4	9	—	7	14	3	3	4	230
	Államtudományi tanfolyam	15	23	21	2	—	—	—	9	2	1	6	2	3	4	4	1	14	15	2	6	3	220
	Jogtudományi tanfolyam	16	15	13	2	—	—	—	5	1	1	1	1	6	—	8	—	7	8	4	3	4	250 ₂
Főösszeg		60	77	69	7	1	—	—	36	6	5	11	5	14	8	28	2	39	50	9	18	16	935 ₂

Származás szerint volt:

Aradmegyei 3, Bácsmegyei 2, Békésmegyei 4, Bihar-
megyei 54, Borsodmegyei 1, Csanádmegyei 1, Hajdumegyei
3, Hevesmegyei 1, Jász-N.-Kun-Szolnokmegyei 1, Krassóme-
gyei 3, Pestmegyei 2, Szabolcsmegyei 2, Szathmármegyei 3,
Szepesmegyei 1, Temesmegyei 1, Torontálmegyei 1, Ugocsa-
megyei 1, Ungmegyei 2, összesen: 86.

XI. Specialcollegiumok.

A lefolyt tanév első felében 7 tanár tartott hetenkinti
21 órában 11 specialcollegiumot, melyeket 169 joghallgató
látogatott, a másik félévben pedig 7 tanár hetenkinti 21 órá-
ban 10 specialcollegiumot, melyeket 183 joghallgató látogatott.

Ezen specialcollegiumokat a következő táblázat tün-
teti föl:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A tanár neve	Az előadás tárgya A *-gal jegyzettek ingyenesek	Heti óra szám	Hall- gatók száma
Első félév.			
Bozóky	Római jogtörténet	1	16
"	*Exegetikai gyakorlatok a corpus iurisból	1	20
Sipos	*A közkeresményről	1	27
Személy	Művelődéstörténet	4	21
"	Statistika elmélete	2	18
Nagy F.	M. váltójog tekintettel a külföldi törvényh.	3	14
"	Telekkönyvi rendtartás	2	16
Nagy E.	A politika irodalomtörténete	2	9
"	Az aristocratia mint társadalmi osztály	2	6
Nemes	*Ó-kori bölcsészettörténelem	1	5
Hoványi	Törvényszéki orvostan	2	17
Második félév.			
Bozóky	Római örökjog	2	16
Sipos	Osztrák örökjog	2	14
"	Bányajog	2	13
Molnár	Tételes nemzetközi jog	3	33
"	*Allamhitel	1	18
Személy	Közigazgatási jog	3	20
Nagy E.	Socialdemocratia	2	10
"	*Közjogi gyakorlatok	1	26
Nemes	Ethika	4	22
Hoványi	*Törvényszéki orvostan	1	11

XII. Ösztöndíjak.

Ösztöndíjt a következő joghallgatók élveztek u. m.

Az első évfolyamban :

	Aszalay Sándor, Jedlicska félélt	10 frttal.
	Czájlik László, Jankó Mihály-félélt	120 "
	Grósz Vilmos, Jedlicska-félélt	22 "
	Mütter Ferencz, " "	10 "
5	" " Száraz-félélt	300 "
	Brán Gusztáv Jedlicska-félélt	4 "

A második évfolyamban :

	Dobozy György, Jedlicska-félélt	20 frttal
	Freko Menyhert " "	20 "
	Poynár Miklós, Gozsdu M.-félélt	400 "
10	Sereghy Mihály, Jedlicska-félélt	20 "

Az államtudományi tanfolyamban :

	Békeffy Károly, Jedlicska-félélt	20 frttal
	Beöthy László, Alapy-félélt	210 "
	Küttel Samu " "	210 "

A jogtudományi tanfolyamban :

	Czegle Péter, Tisza-félélt	100 frttal
15	Pajor Kálmán, M. Terézia-félélt	150 "
	Plopu György, Birta-félélt	200 "
	Sztarill János, Fogarassy-félélt	25 frt 20 kr.

Végzett joghallgató :

Beöthy András, Alapy-félélt 210 frttal.

A fentebbi ösztöndíjak közül a kar adományozta a Fogarassy-félélt Sztarill János ill-ad éves joghallgatónak. A ki-
 nyzett ösztöndíjak összege 2051 frt 20 kr.

XIII. A tandíj alól egészen s félig felmentettek kimutatása.

Az I. félévben:

Évfolyam	egészen	félig	frt	kr
Az I. évfolyamban	—	7	75	50
A II. évfolyamban	3	3	89	—
Az államtudományiban	2	7	111	—
A jogtudományiban	4	4	119	50
Összesen :	9	21	395	—

A II. félévben :

Évfolyam	egészen	félig	frt	kr
Az I. évfolyamban	—	6	57	50
A II. évfolyamban	3	3	85	50
Az államtudományiban	3	6	115	—
A jogtudományiban	4	3	114	50
Összesen :	10	18	372	50

Az egész évben tehát 30 joghallgatónak 768 frt 50 kr tandíj engedtetett el.

XIV. Az akadémiai könyvtár.

Az akadémiai könyvtár ugy a tanári kar, mint a joghallgató ifjuság által a lefolyt tanév alatt is sűrűen használtatott. Az idei gyarapodás a következő :

A) V é t e l utján beszereztek a következő művek :
 1) Dernburg, Preuss, Privatr. 2) Stein L. der Wucher & sein Recht, 3) Bozóky A. Institutiók, 3. kiad., 4) Bender Rom & röm Leben. 5) Joób, m. adórendszer, 6) Plósz, Theorie des Klagerechts, 7) Rentmeister, Róm jog. 8) Henne am Rhyn, Culturgeschichte des Judenthums, 9) Treitschke Gesellschaftswissenschaft, 10) Belky, tszéki orvostan, 11) Treitschke, Histor. polit. Aufsätze 3 köt., 12) Werner, M. Büntetőjog, 13) Konek, Egyházi jog, 4-ik kiad. 14) Calvo, Le droit international, 4 köt., 15) Rousseau, Contrat social, 16) Jahrb. I. Nationalökonomie & Statistik 2 köt. 17) Fayer J. Döntvények gyűjteménye 4 köt. 18) Wetzell, Syst. des öff. Civilprozesses, 19) Dernburg, Preuss. Hypothekenr. 1 köt. 20) Curtius, Görögök tört. 4—6. 3. köt. 21) Nisard, francia irodalomtört. 3—4 2. köt. 22) Leroy-Beaulieu, Pénzügytan 3—4. 2 köt. 24) 1881. Csődtörv. 24) Zsilinszky M., Részvét.

B) A j á n d é k o k : A m. t. Akademiától, 1) Monum. Hung. Hist. II. oszt. írók, 30-ik köt. 2) Erdélyi országgyűlés emlékek 6. köt. 3) Wenzel, Magyarország. bányászatának kritiktört. 4) Régi magyar költők tára II. 5) Codex Cumanicus, 6) Pesty Fr. Eltűnt régi vármegyék 2 köt. 7) Szász K. grf. Széchenyi I. és az akademia megalapítása, 8) Thaly, Ocskay László, 9) Abel J. Adalékok a humanizmus történetéhez, 10) M. t. Akadémia új Almanachja 1881-re. Ajj nm. vallás és közokt. minisztériumtól: Jelentés a közoktatás állapotáról 187^{8/9}—187^{9/80}.

Dr. Bozóky Alajostól 1) Vida, Értek. a vegyes házasságokról, 2) Fejér, Rationes ecclesiae catholicae adversus matrimonia mixta, 3) Pellet, kézikönyv a megyei zsinatokra. 4) grf. Majláth I. Vallásmozgalmak Magyarországon. 2 köt. 5) Nagy Pál, br. Simonyi József élete, 6) Récsi E. Ausztr. birodalom alkotmányjogának alaprajza, 7) Szekrényesy K. Magyarország és a délszláv tartományok. 8) Szele K. földtehermentesítési törv. 9) Röder D. Recht. Staat & Gesellschaft, 10) Podraczky J. Cuspinianus J. beszédje, 11) Podhraczky J. Szlavoniaról, 12) Swaiger, Monografia Fiscii Regii, 13) Verus, Az egyesült ellenzék és a boszniai occupatio, 14) Kutiák G. A Duna és Tisza árvízveszélye, 15) Nyáry P. Javaslat Pestmegye közíg. Rendszere iránt, 16) Marcell Ákos, Vezérfonal az esküről, 17) Kassay A. Peres ügyeken kívüli eljárás szabályai, 18) Civilporcessordn. f. Ung. & Cotatien 1852. 19) Csatskó J. A francia polg. tkvezés 20) Wesely, Oesterreichs Waldschätze, 21) Sasky, Versicherungswesen, 22) Mudrony S. Iparpolitikai tanulmányok, 23) R. Ensel S. külhoni fogházak börtönrendszerei. 24) Palugyay J. ügyvédek, 25) Dr. Fayer L. Döntvények 1—5. köt. 26) Vegyes házasságok ünnepélyességei, 27) Lów L., zsidó vallás

elvei. 28) R. Ensel, fenyítő eljárás szabályai, 29) (Podi Hungarorum de Augusta Dom. Austriaca Benemerita.	83 köt.	203 ft. 01 kr.
Az idej összes gyarapodás		
hozzáadva az 187 ^{9/80} -ik évi		
kötetszámot és értéket	6341 „	14685 ft. 20 kr.*)
a könyvtár állása az 187 ^{9/80} .		
tanév végén	6424 köt.	14888 ft. 21 kr.értékb.

XV. Két emlékirat.

A vidéki kir. jogakademiák az 1874. évi május hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározással nyert újabb szervezet által kétségtelenül jóval magasabb színvonalra emeltettek, mint a mielőtt azelőtt állottak, mert a nagyméltóságú m. kir. ministerium bölcs tapintattal oly jog- és államtudományi fakultásokká kívánta azokat átalakítani, melyek képesek legyenek a „tanuló ifjuságnak tudományos kiképeztetésében az egyetemekkel egyenlőbb versenyre kelhetni“ (Szab. 59. §.) Ámde ezen czélszerű átalakítás és újjászervezés daczára a vidéki kir. jogakademiákat látogató ifjuság száma évről évre csökken, míg az egyetemeké egyre emelkedik, mely sajtószzerű jelenség azokat, kik a viszonyokat közelebbről nem ösmerik, könnyen ama téves nézetre vezethetné, mintha a vidéki jogakademiák tanulói létszámának folytonos csökkenése a legvilágosabb bizonyítéka lenne ezen tanintézetek belső hanyatlásának. Így p. a nagyváradai jogakademiát, melynek az új szervezet előtt már a 200-at meghaladó tanulói létszáma volt, az imént lefolyt tanévben már csak 101 tanuló kereste föl s épen nem valószínű, hogy a létszám csökkenése — hacsak valami újabb lényeges intézkedés a további csökkenést föl nem tartóztatja — már megállapodott volna.**)

E jelenségnek oka egyedül abban keresendő, hogy az egyrészről kötelező, másrészről csupán egyetemen megszerezhető tudori fok osztogatása által az egyetemek olyan tulsulyt nyertek a vidéki kir. jogakademiák fölött, melynél fogva alig remélhető, hogy az utóbbiak amazokkal egyenlőbb versenyre kelhessenek. Ezen tényállás földerítése s illetőleg igazolása végett alkalmoszerűnek találta a nagyváradai kir. jog- és államtudományi ta-

*) Helyesbítve, a mennyiben a m. é. Almanach 34. lapján tévesen 6335 köt. 14651 frt 61 kr értékben volt kimutatva.

**) 187^{4/5}-ben volt 136 nyilv. tanuló, 11 vizsgaengedélyes, össz. 147

187 ^{5/6} -ban	142	32	174
187 ^{6/7} -ben	155	25	180
187 ^{7/8} -ban	127	22	149
187 ^{8/9} -ben	116	21	137
187 ^{9/80} -ban	101	25	126
188 ^{0/1} -ben	86	15	101

tebát az első 3 évben még emelkedett, azóta folytonosan csökken,

nári kar, miszerint az e tárgyban 1874-ben és 1880-ban felterjesztett két emlékirat, mint különben is a nagyváradi kir. jogakademia történetét érintő okmány, az idei Almanachban lenyomassék.

* * *

Nagyméltóságú miniszter ur! Kegyelmes urunk!

Ő csász. és apostoli kir. Felségének Nagyméltóságod előterjesztése alapján f. évi május hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározása a hazai jogi főtanodák történetében nemzedékekre kiható nevezetes esemény, melynek létesítéséért mi mély hódolattal alólirottak Nagyméltóságodnak legforróbb hálánkat kifejezni szoros kötelességünknek tartjuk, mert meg vagyunk győződve, miszerint ezen elhatározó első lépés a kir. jogakademiák fejlesztésére üdvös befolyását el nem tévesztendi.

Mint hogy azonban az új szabályzat kibocsátásával csaknem egyidőben a képviselőházban egy jogakademiánk reformjával a legszorosabb összefüggésben lévő s hazai jogéletünkre nézve roppant horderejű sarkelv mondatott ki az által, hogy az ügyvédi qualificatio egyik főkellékéül a jogtudori fok állítottatott föl melynek osztogatása az új szabályzat 1. §-a szerint a teljes négy évfolyamu jog- és államtudományi karokká átalakított kir. jogakademiák hatásköréből határozottan kivétellett, annál fogva nem kevésbé elutasíthatatlan kötelességünknek tartottuk, ezen jövőben kivételes helyzetünk iránti komoly aggodalmainknak Nagyméltóságod előtt jelen hódolatteljes felterjesztésünkben kifejezést adni és Nagyméltóságod elé azon alázatos kéréssel járulni, miszerint a viszonyok változtával a vidéki jogi facultásokat is mentül előbb jogszigorlatok tartására s illetőleg a jogtudori fok osztogatására följogosítani méltóztassék, mely alázatos kérésünkre bennünket a következő okok indítottak:

1) Nem mi vagyunk ugyan illetékes bírálói saját működésünknek, de nem hihetjük, hogy a kir. jogakademiákból kikerült joghallgatók eddig is a tanodában nyert képzettségük tekintetében az egyetemiekkel az összehasonlítást (hogy ne mondjuk épen versenyt) ki nem állották volna.

2) Eddig a jogakademiákból kikerült ifjak is közvetlenül bocsáttattak az ügyvédi cenzurára és mint illetékes forrásból tudjuk, a próbát többnyire fényesen ki is állották, mi világosan bizonyítja, hogy elég alapos előképzettségük volt.

3) Ha ezentul tanulóinknak az akademiái tanfolyam végeztével előbb még az egyetem fölülvizsgálatán át kell esniök, hogy az ügyvédi cenzurára bocsáttathassanak, az akademiák fejlődése az új szervezés daczára csirájában meg van fojtva.

4) Készségesen elismerjük mi is, hogy csak a nagyobb foku qualificatio követelménye fogja némikép az ügyvédségre készülőök tömeges áramlatát feltartóztatni és szabályos mederbe terelni, ámde nem látjuk át annak jog- és czélszerűségét, hogy az egyetem ezen új intézkedés által egy eddig az akademiák fölött nem birt kizárólagos jogot gyakorolhasson, melynek folytán az érintett káros áramlat a vidéki akademiák rovására tovább is mesterségesen fen fog tartatni.

5) Köztudomásu dolog, hogy a pesti egyetem jogi kara népességére nézve akármely leghiresebb külföldi egyetemet tulszárnyal, mely tünemény nem hogy örvendetes volna, de sőt inkább didaktikai szempontokból mentül előbb jótékony decentralizatiót követel.

6) Az akademiák csak akkor fognak igazán az új szabályzat intentiójának megfelelőleg az egyetemmel üdvös versenyre kelhetni, ha mennél egyenlőbb fegyverekkel fognak küzdhetni, míg bármely lényeges facultási jognak megvonása mellett versenyről szó sem lehet.

7) Roppant ellenmondást látunk abban, miszerint az akademiáknál alkalmazott tanárok képeseknek tartatnak ugyan arra, hogy tanulóiknak az egyetemen nyerhető kiképeztetéssel egyenértékü kiképeztetést nyujthassanak, de annak megítélése, vajjon csakugyan bírnak-e tanítványaik a kellő szak-képzettséggel, tőlük merőben megtagadtatik.

8) Ugyanezen körülmény többet árt az akademiák erkölcsi reputatiójának a vidéki közönség előtt, melynek számára a vidéki facultások rendelvek, mint a mennyit a jogkarrá átalakítás fejlődésükön lendíteni képes lesz.

9) Miután az új szabályzat értelmében az akademiák amugy is az egyetem exponált facultásaiként fognak tekintetni, kénytelen az egyetem facultási jogait velünk, mint kiegészítő szerveivel, megosztani, mi annál kevésbé ütközhetik nehézségekbe, mert tudvalevőleg az egyetemen is a jogtudori fok osztogatásában csak a promotionál vesznek részt a többi facultások.

10) Hogy azonban meg legyen mentve amaz elv, miszerint a jogtudori fok a tudományok egyetemének nevében adatik meg, ám ruháztassuk föl egyelőre, míg t. i. a kilátásba helyezett két bölcsészeti és történelmi tanszék is föl fog állittatni, csupán azon joggal, hogy mi csak a szigorlatokat tartjuk, magát a jogtudori fokot hadd osztogassa az imént érintett időpontig az egyetem, de anélkül, hogy a náluk szigorlatokat tett ifjakat újabb vizsgálatnak alávetné.

11) Kérésünk teljesítését azon fontos körülmény is indokolja, miszerint a jogtudori fok elnyerhetése a vidéken lakó szegény sorsu ifjakra, kik között épen a legtehetsége-

sebbek találtaknak. elviselhetetlen anyagi áldozatot ró s nekik az ügyvédi pályára lépést merőben lehetetlenné teszi, ha négyszer-ötször Budapestre kell utazniok és a drága fővárosban időzniök.

12) Ha nem ruháztatunk föl legalább jogszigorlatok tartásának jogával, bizton merjük állítani, hogy a harmadik és negyedik évi tanfolyamainknak oly kevés hallgatója leend, miszeint nem lesz érdemes, a vidéken költséges facultásokat fentartani, miután a ki szigorlatokat tesz, államvizsgálatokat tenni nem köteles, s így már a második alapvizsgálat letétele után könnyen belátható okoknál fogva az egyetemre fog menni.

Mіндеzen szerény nézetünk szerint nyomós indokaink alapján ismételve kérjük Nagyméltóságodat, hogy a vidéki jogi facultásokat is legalább a jogszigorlatok tartására felhatalmazni méltóztassék.

Kelt Nagyváradon, 1874. június hó 6-án tartott ülésünkben.

Mély hódolattal maradván Nagyméltóságodnak legalázatosabb szolgálai: Dr. Hoványi Lajos s. k., igazgató-tanár. Turcsányi Vincze s. k., ny. r. tanár. Dr. Kudelka József s. k. ny. r. tanár, Dr. Kürthy János s. k., ny. r. tanár. Dr. Sipos Árpád s. k., ny. r. tanár.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* * *

Nmgu vallás és közoktatási m. kir. miniszterium!

Azon tény, hogy a Nmgu vall. és közokt. m. k. miniszterium az elmúlt év folytán a jogtanodák szervezetének kérdését bizottsági tárgyalás alá bocsátotta, megerősített bennünket azon régóta táplált nézetünkben: hogy a jog- és államtudományok tanulmányi rendszere — ha nem is gyökeres, de mindenesetre — beható reformot igényel.

Bármennyire közlőrl érintették a bizottsági tárgyalásokon hangsúlyozott nézetek és vádak az akadémiákat, tartózkodtunk minden vélemény nyilvánítástól addig, míg a tényleges viszonyok higgadt mérlegelése ki nem deríté azt: hogy a tárgyalásokon fejtegetett eszmék mennyiben szolgálhatnak egy concret javaslat alapjául?

Most azonban, hogy a jelen viszonyok között egy 3-ik egyetem tervének keresztülvitele, mi által a budapesti egyetem aránytalan túltömöttségén — mint egyik főbajon — esetleg segítve lett volna, alig remélhető, és az egyetem kívánatos decentralisatiojának elérése más módon, mint az akadémiák fejlesztése után, nem lehetséges, kötelességünknek tartjuk ezen bennünket oly közlőrl érintő kérdésre vonatkozólag tiszteletteljes nézetünket a Nmgu vall. és közokt. m. kir. miniszterium elé terjeszteni.

I. Igaz ugyan, hogy a jogtanodák új szervezésére nézve kibocsátott szabályzat egyik főtendenciája az volt: „hogy az akadémiák teljes karokká kibővítve, a tanuló ifjuságnak tudományos kiképeztetésében egyenlőbb versenyre kelhessenek az egyetemekkel“ (Szab. 59. §.); de hogy ezen tendencia dacára az egyetem hallgatósága példátlanul fölszaporodott, ellenben az akadémiák hallgatósága a régi létszámnak felére, sőt helyenkint még alul is szállott, annak oka — ezt teljes önérzettel merjük állítani — helytelenül kerestetik az akadémiák szellemi működésének körén belül. A ki közelebbről ismerős az akadémiák szellemi beléletével és tudja, hogy a Nmgu vallás és közoktatási m. kir. miniszterium által 1874-ben életbeléptetett rendszerváltozás következtében — a régi szervezetű intézetekkel szemben — az akadémiák szellemi színvonala mennyire emelkedett, az tisztában van az iránt: mily értéket lehet tulajdonítani azon kényelmes, de téves állításnak, mely a hallgatóság csökkenésének végokát a tanintézetek szellemi színvonalának süllyedésében keresi — holott az ezen felfogás támogatására használt statisztikai kimutatások régibb adatai világosan arról tanuskodnak, hogy az akadémiák hiányosabb szervezetükben nagyobb hallgatósággal bírtak, mint a minővel most, a szellemi emelkedést előidézett reorganisatio után bírnak!

Nézetünk szerint a hallgatóság létszámának csökkenése az akadémiák szellemi beléletével semmiféle okozati összefüggésben sem áll. Az okot föltalálhatni a hivatolt szabályzat azon intézkedésében mely, amidőn az akadémiákat az egyetemekkel versenyképességre akarta emelni, ugyanakkor a „teljes jog- és államtudományi karokká átalakított“ akadémiákat nem ruházta fel a szigorlattartási joggal, hanem ezen jogosítványt továbbá is az egyetem részére tartotta fenn (Sz. 1. §.); ha emellett figyelembe vesszük, hogy a jogtudori szigorlat az ügyvédi vizsgálatnak kötelező előfeltételévé tételt, és így a legfőbb, minden pályára utat nyitó qualificatiót egyedül az egyetemen szerezhetni meg, mi természetesebb mint az, hogy az ifjuság — miként Csengery Antal is kiemelé — nem a tantárgyak, hanem a tanárok és censorok tanulmányozása végett az egyetemre tódul.

Azon vonzerőn kívül, mit a főváros különben is gyakorol, e b b e n és nem az akadémiák szellemi színvonalának süllyedésében véljük föltalálni az egyetemi hallgatóság szaporodásának és az akadémiái tanulók évről-évre mutatókozó létszám apadásának az okát, mert hisz a reorganisatio folytán ez fejlődött, nem pedig hanyatlott.

Ezen általánosan fölismert baj orvoslását és az akadémiáknak az egyetemmel versenyre képesítését úgy véljük elérhetni, ha a szabályzat tendenciája komoly valóság lesz és az akadémiák mint az egyetem exponált, egyen szervezetű.

és rangú facultásai a szigorlattartási joggal fölruháztatnak, és a szabályzat 1. §-a ez értelemben módosítatik.

Nem tartanók azonban czélszerűnek szigorlattartási jogositvánnyal az összes jogtanodáknak jelen szervezetükben való fölruházását; a Nngu vallás és közoktatási m. kir. miniszterium bölcs elhatározásának óhajtanók fentartani azt, hogy esetről esetre egyes jogtanodákat szigorlattartási jogositvánnyal ruházzon fel, mihelyt azon megállapítandó föltételeknek és követelményeknek eleget tettek, mik nézetünk szerint abból állának, hogy az összes jog és államtudományi rendszeresített tanszékek habilitált, oly szaktanárok által láttatnának el, kik ügyvédi gyakorlattal és más, például középtanodai vagy theologiai tanári teendőkkel nem foglalkozva, hivatásuknak élhetnének és kiknek száma legalább nyolczra menne. Önként érthető, hogy a segédtudományoknak u. m. a bölcsészetnek, történelemnek stb-vel hason minősített tanárok által leendő előadása szintén ilyen kellék gyanánt volna tekintendő.

Az így szervezett s hivatásuk magaslatán álló, kellő számú tanerőkkel ellátott facultások veszély nélkül lennének fölruházhatók a szigorlattartási jogositvánnyal; amennyiben pedig régi, hagyományos fölfogás az, hogy a tudori oklevelek a tudományok egyetemének nevében állittatnak ki, e fölfogást tisztelve: a tudori felavatást és a tudori oklevélnek az illető exponált facultás bizonyítványa alapján leendő kiállítását továbbá is az egyetem előjoga gyanánt kívánjuk tekinteni.

II. Az akadémiáknak az egyetem jogi facultásával leendő teljesen egyöntetű szervezete — nézetünk szerint — folyamánkép vonja maga után az igazgatói állás megszüntetését és a decáni hivatal által leendő helyettesítését.

(Következik az eredeti szövegben a javaslat indokolása.)

III. Ami általában a tananyag beosztását és vizsgálati tárgyak csoportosítását illeti, erre nézve ezuttal tartózkodunk véleményt nyilvánítani, mivel e tárgyban egy az akadémiák tanári karának részvétele mellett megtartandó bizottsági tanácskozmány leendő megállapodásait óhajtanók irányadóul vétetni.

IV. A vizsgálati bizottságok szervezetére nézve azonban, minthogy a múlt évben tartott bizottsági tanácskozás alkalmával azon vélemény nyert kifejezést, hogy az államvizsgálati bizottságokat czélszerű lenne a facultás kebelén kívül álló testületekként szervezni, kénytelenek vagyunk oda nyilatkozni, hogy a jelen rendszer nemcsak helyes, de az egyedüli is, mely kivihető. Helyben, és az ország többi vidéki városaiban szerzett tapasztalataink után bizton állithatjuk, hogy sehol annyi gyakorlati téren működő, egyuttal pedig elméleti jártassággal bíró és kellő idővel rendelkező szakember nincs, hogy a

gyakran folytonos működésben levő bizottságokat tulnyomóan azokból lehetne egybeállítani. Nem említjük azon nehézséget, mikkel gyakran a jelen szervezet mellett is, midőn pedig csak egy kültag hivatik meg (főleg az államtudományi államvizsgálatoknál) küzdenünk kell, hanem hivatkozunk azon tapasztalati tényre, hogy a régi birói államvizsgálatok idejében az elnök kénytelen volt a megengedett kivételt a gyakorlatban szabálylyá emelni és a bizottságot tulnyomóan a tanári kárból alakítani, mivel különben a működés lehetőségét kockáztatta volna.

A jelen szervezet épségben hagyása mellett az egyedüli változás — amit óhajtánánk — abban állana, hogy az egyes bizottságok csupán a szaktanárokból alakíttatnának és ne legyen minden tanár minden bizottságnak tagja. (Az emlékiratban ez indítvány szintén bővebben van indokolva.)

V. Hogy az akadémiák — mint az egyetem exponált facultásai — mindenben az egyetemivel egyenlő szervezetet nyerjenek, miután az átlépés amazoktól ebbe „elvileg teljesen szabadnak van kijelentve“ (59. §.), gyakorlatilag azonban az által, hogy az akadémiák egész éves, az egyetemek pedig a semestralis rendszer szerint szervezvék, meg van nehezítve, — az akadémiáknál is az egyetemivel egyenlő szorgalmi és szünidőszakokkal rendezett félévi rendszer behozatala mutatkozik kívánatosnak, — és így a szabályzat 48. 60. §§-ai átalakítandók volnának.

VI. Az akadémiák szellemi működésének legnagyobb akadályát, mi azokat az egyetemekkel szemben a versenyre képtelenné teszi, a segédeszközök hiánya képezi. Könyvtári dotatio címén az intézet ugyanis 420 frtot élvez, mihez a — most már megfogyatkozott — hallgatóság 1-ső évfolymának tagjai által egyéenkint 3 frtban fizetett s mintegy 60 frtot tevő könyvtári illetéket számíthatjuk; ezen 480 frt van hivatva az intézet összes szellemi szükségleteinek fedezésére! Ez összegből: lapok és folyóiratokra: 200 frt, kötésre: 60 frt, törvények, rendeletek tára és nagyobb munkák folytatására 100 frt fordítatván, marad 120 frt és így mintegy 15 frt egy-egy tanszék számára egy éven át, holott a tanszékek legnagyobb része 2—3 szaktárgygyal van összekötve, ami szembeötlően elégtelen és a tudományos munkálkodást vidéken, hol másnemű könyvtár és segédeszköz nem áll a tanár rendelkezésére, szerfölött akadályozza. Ugyanazért még a tanerők szaporításánál is nélkülözhetlenebbnek tartjuk a könyvtári dotatio fölemelését 1000 frtra, mely összeggel az irodalmi szükségletek kellően fedezve lennének.

Befejezésül a tanári kar anyagi helyzetére történt utalás mellett, következően végződik az emlékirat:

Ezek főbb óhajaink és tiszteletteljes kéréseink az akadémiák új szervezésének tárgyában. A felsőbb oktatást — elvont álláspontból — tárgyazó fejtegetésekbe nem bocsájt-koztunk, mert az adott viszonyok korlátai között kívánván a főbb reformokat megjelölni, az általánosban tartott elmefuttatásoktól és a javaslatainkkal kapcsolatos részletek fejtegetésétől — mivel ez feladatunkat meghaladná -- egyaránt óvakodtunk.

De hogy ez intézetek ily irányu fejlesztése most, midőn a közigazgatási tisztii pályánál a qualificatio megállapítása a közeljövőben remélhető, az ország egyes vidékeinek nagy érdekét képezi és hogy a vidékek ezen érdek fontosságát már régóta élénken érzik, bizonyítja azon tény, hogy 1875-ben mindazon törvényhatóságok, melyeknek közelében akademia létezik, csaknem egyértelműleg ezen irányban sürgették a törvényhozáshoz benyújtott petitióikban az akademiák fejlesztését.

Egyébként szilárdul meg vagyunk győződve, hogy csupán az itt jelzett reformok is alkalmasak az akademiákat a virágzás magas fokára juttatni és képesíteni arra, hogy — a tanulmányi alapok katholikus természete kitisztítván — az azokkal ugyanazon provincialis városokban levő theologiai facultásokkal egybekapcsolva, kellő bölcsészeti és történeti tanszékekkel ellátva, mint csonka egyetemek a jövő hazai tudományegyetemek alapjai gyanánt szolgáljanak.

Kelt Nagyváradon, 1880. évi jan. 27-én, Nagyméltóságodnak alázatos szolgálói: Dr. Bozóky Alajos s. k., Dr. Kudelka József s. k., Dr. Sipos Árpád s. k., Dr. Molnár Imre s. k., Dr. Személy Kálmán s. k., Dr. Weisz Béla, s. k., Dr. Nagy Ferencz s. k., Dr. br. Roszner Ervin s. k., Dr. Nemes Imre s. k., Dr. Hoványi Ferencz s. k.

XVI. Levéltári szemle.

A kar lefolyt évben összesen 14 értekezletet tartott.
Az érdekésb levéltári okmányok a következők :

Levéltári szám	Idegen szám	T á r g y
1879/80 393	1880. jun. 20.	Az 1879/80 évi tandijszámadás felterjesztetik.
394	679. eln. sz. jun. 7.	A nm. vallás és közoktatási m. kir. ministerium megküldi a könyvtár számára a párisi Comission des Echanges internationales által ajándékozott „Catalogue du Ministère de l'instruction publique a l'Exposition universelle de 1878.” czimű könyvet.
397	16601. jun. 11.	A nm. vallás és közoktatási m. kir. ministerium Dr. Nemes Imre és Dr. Hoványi Ferencz magántanárok részére a szokásos jutalomdíjt utalványozza, egyuttal kimondván, hogy a magántanári működésért félévi 100 frtnyi jutalomdíj van megállapítva a tandij beszámításával.
401	16664. jun. 17.	A nm. vallás és közokt. m. kir. ministerium Dr. br. Roszner Ervin lemondását a könyvtárnokságról elfogadván Dr. Molnár Imrének könyvtárnokká lett megválasztását megerősíti s részére a 210 frtnyi jutalomdíjt 1880. évi szept. 1-től utalványozza.
402	17158. jun. 20.	A nm. vallás és közoktat. m. kir. ministerium az 1880 ¹ / ₁ . tanév I. felére megállapított tanrendet megerősíti.
407	—	A tanulói létszám kimutatása s a vizsgálatok eredménye felterjesztetik.
408	—	Az 1879/80. évi ösztöndíjas joghallgatók rovatosa értesítőnyelve felterjesztetik.
411	16888. jul. 2.	A nm. vallás és közokt. m. kir. ministerium az 1880 ¹ / ₁ . tanévre megalakított alap- és államvizsgálati bizottságokat megerősíti.
412	18158. jun. 27.	Szabályrendelet, melynek értelmében a magántanárok részére évi 200 frtban megállapított jutalomdíj félévi részle-

Levél-tári szám	Idegen szám	T á r g y
419	jul. 4.	tekben és csakis a tényleges működésért engedélyezhető.
420	jul. 5.	Zárjelentés az 1879/80. tanévről. Az igazgató kezelése alatt álló alapítványokról vezetett számadás felterjesztetik.
422	1066	A nm. m. kir. pénzügyministerium megküldi kiadványait a könyvtár részére.
423	18330. jul. 3.	A nm. vallás és közoktatási m. kir. ministerium Dr. Karsch Lollion, theologiai tanárt kinevezi akadémiai hitszónoknak s egyuttal ft. Podhraczky Rezső azelőtti hitszónoknak elismerését nyilvánítja.
424	16179. jul. 4.	A nm. vallás és közoktatási m. kir. ministerium megküldi az „Utasításokat a gymnasiumi tanítás tervéhez“ a könyvtár számára.
426	jul. 16.	Az 1879/80. évi Almanach felterjesztetik és szétküldetik.
431	jul. —	Az 1879/80. évi statistikai kimutatás felterjesztetik.
438	aug. 14.	Üdvözlő fölirat ő cs. és apost. kir. Felsége 50-dik születésnapja alkalmából.
439	884. jul. 13.	Az innsbrucki cs. kir. egyetem rectorának átírata, melyben értesít, hogy Abbriani Angelo ottani joghallgató az összes osztrák egyetemekből kizárattott.
440	1272. aug. 14.	Nagym. Lipovniczky István I. sz. püspök ur meghívja az igazgatóságot és a tanári kart a helybeli székesegyházban aug. 18-án, ő Felsége születése napján tartandó Te Deum-ra.
441	²⁸⁹⁷ / ₁₈₇₉ aug. 14.	Szöllösy K. részére 50 frt segély utalványoztatik.
444	aug. 25.	Az ügyviteli átalányról 1879/80 évre vezetett számadás felterjesztetik.
448	^{1 40} _{eln.} aug. 17.	A nm. vallás és közokt. m. kir. ministerium megküldi a közokiratok hitelesítése iránt a német birodalommal kötött állam-zerződés (1880: 36 t. cz.) IV. cikkének másolatát.

Levél- tári szám	Idegen szám	T á r g y
451	okt. 6.	Az 1879/80. évi könyvtári számadás felterjesztetik.
1880/1 1	24748.aug.28.	A nm. vallás és közokt. m. kir. ministerium rendelete a helyreállítási munkálatok fölülvizsgálása tárgyában.
7	25094.aug.31.	A nm. vallás és közokt. m. kir. ministerium Dr. Molnár Imre ny. r. tanárt a felsőbb fizetési fokba előlépteti.
8	25271.sept.5.	A nm. vallás és közokt. m. kir. ministerium Dr. Nagy Ferencz ny. rk. tanárnak egészsége helyreállítására okt. 15-ig terjedő szabadságidőt engedélyez.
10	1151. eln. sept. 13.	A nm. vallás és közokt. m. k. ministerium tudatja, hogy ő cs. és apost. kir. Felsege az 50-ik születésnapja alkalmából felterjesztett üdvözlő iratot legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott.
11	—	Felterjesztés Dr. Weisz Béla ny. rk. tanár lemondása tárgyában.
59	sept. 25.	A tanári kar üdvözlő irata Dr. Krausz G. László, kir. tanácsos és nvarad-tankerületi főigazgatóhoz 50. évi szolgálati jubileuma alkalmából.
61	26597. sept. 23.	A nm. vallás és közokt. ministerium Dr. Nagy Ferencz ny. rk. tanárt ny. r. tanárrá nevezi ki.
62	27005. sept. 25.	A nm. vallás és közokt. m. k. ministerium Beöthy András végzett joghallgatót meghagyja Alapy-féle 210 frtos osztöndija élvezetében a szigorlati évre.
72	26904. sept. 29.	A nm. vallás és közokt. m. kir. ministerium a Dr. Weisz Béla lemondása folytán megürült tanszékre Dr. Nagy Ernőt nevezi ki h. rk. tanárrá.
74	sept. 30.	A beiktatott joghallgatók száma felterjesztetik.
76	1470.sept. 30.	Nagyméltóságú Lipovniczky István l. sz. püspök ur meghívja az igazga-

Levél- tári szám	Idegen szám	T á r g y
		tóságot, a tanári kart és a joghallgató ifjuságot a helybeli székesegyházban okt. 4-én ő cs. és apost. kir. Felsője nevenapja alkalmából tartandó „Ie Deum“-ra.
77	1022.sept.30.	Nagys. Dr. Krausz G. László ur köszönő levele a tanári kar üdvözlő iratára.
78	26696. okt. 2.	A nm. vallás és közokt. m. kir. ministerium az akadémiai épületen mulhatatlanul szükséges ereszcatorna javítási munkálatokat engedélyezi.
80	okt. 9.	Az ösztöndíjasok rovatos értesítvénye az I. félévről felterjesztetik.
82	27223. okt. 4.	A nm. vallás és közokt. m. k. ministerium megküldi a könyvtár részére Szombathely monografiáját.
84	26181. okt. 12.	A nm. vallás és közokt. m. k. ministerium az akadémiai stilszerű kifestésére 200 frtot, a Kovács utca felőli kövezési munkálatokra 40 frtot engedélyez.
89	30069. okt. 20.	A nm. vallás és közoktatási m. kir. ministerium az ereszcatorna javítási és kőműves munkát 222 frt 70 kr. erejéig engedélyezi.
90	29420. okt. 13.	Ugyanaz Dr. Nagy F. ny. r. és Dr. Nagy Ernő h. tanárok fizetéseit utalványozza.
97	okt. 30.	Felterjesztés Dr. Nagy E.-nek a II. alapszabály és az államtudományi államvizsgálati bizottságok tagjává történt utolagos megválasztása tárgyában.
100	31008 okt. 28.	A 84. sz. a. érintett 240 frt utalványoztatik.
104	31653. nov. 17.	A nm. vallás és közokt. m. k. ministerium Dr. Nagy E.-nek vizsgálati bizottsági taggá történt megválasztását megerősíti.
122	31390. nov. 26.	A 89. sz. a. költségek utalványoztatnak.
130	33428. decz. 8.	Szabályrendelet, melynek értelmében azon körülmény, hogy valamely alapvizsgálat pótlás vagy ismétlés folytán tétetett le, a lezkekönyvben megérintendő.

Levél- tári szám	Idegen szám	T á r g y
133	1467. eln. decz. 12.	A nm. vallás és közokt. m. k. ministe- rium rendelete a katonai szolgálattél- tel alól mozgósítás esetében felment- hető jogtanárok felmentése tárgyában.
141	28464 decz. 24.	Ugyanaz Dr. br. Roszner Ervin rk. ta- nárt ny. r. tanárrá nevezi ki.
151	37370—880. 1881. jan. 5.	Ugyanaz Rimanóczy K. biztosítékát ki- adatni rendeli.
152	35 — jan 3.	Ugyanaz Dr. br. Roszner Ervin ny. r. tanár fizetését 1881. jan. 1-től utalvá- nyozza.
154	jan. 13.	A II. félévi tanrend felterjesztetik.
155	35668- 880 decz 13.	A nm. vallás és közokt. m. kir. minis- terium megküldi a közoktatás állapo- táról szóló 9-ik jelentését a könyvtár számára.
158	jan. 23.	Részvétirat a reáltanodai tanári karhoz Kelemen Vincze halála alkalmából.
160	1429. jan. 16.	A nm. vallás és közoktatási m. kir. mi- nisterium a II. félévi tanrendet meg- erősíti, mire ez kinyomatik és szét- küldetik.
161	jan. 25.	Felterjesztés az államszámviteltan elő- adásáért megállapítandó 200 frt juta- lombdíj tárgyában,
162	1534. jan. 17.	A nm. vallás és közokt. m. kir. minis- terium a diszterem kifesté-e és a kö- vezési munkálatokról felterjesztett 240 frtos számadást helyesnek találja.
166	390. jan. 25	Szabályrendelet, melynek értelmében a joghallgatók az egyes tanárok jegy- zékébe az igazgatónál történendő be- íratásukra kiszabott 8 nap leteltétől számítva legfeljebb 3 nap alatt mago- kat beíratni tartoznak.
167	febr. 1.	A kun-szent miklósi gymnasium igaz- gatósága tudományos célból a nagy- váradi k. jog és államtudományi kar összes nyomtatványait kéri. Elküldet- tek.
169	febr. 2.	A helybeli reáltanoda tanári karának válasza a részvétíratra.

Levéltári szám	Idegen szám	T á r g y
170	febr. 2.	A pécsi joglyceum megküldi II. félévi tanrendjét.
172	$\frac{6306}{880}$ jan. 29.	A vallás és közokt. ministerium államszámvevőségi osztálya az 1879/80. tanévben befolyt tandijakról vezetett számadást helyesnek találja.
173	febr. 4.	Az ösztöndijasok rovatos értesítvénye felterjesztetik.
196	2052. jan 24.	A magántanárok részére az I. félévre a szokásos jutalomdíj utalványoztatik.
197	febr. 2.	A kassai k. jogakademia megküldi II. félévi tanrendjét.
198	—	Hasonlag az egrí érseki joglyceum.
202	febr. 12.	Hasonlag a győri kir. jogakademia.
209	2064. febr. 4.	Rendelet a szabadságolt honvédtisztek polgári illetményei tárgyában.
210	2705. febr. 7.	A nm. vallás és közoktatási m. k. ministerium kívánatosnak tartja az államszámviteltan előadását, de ha arrafelül tanár vállalkozik, ennek részére külön jutalomdíjt nem engedélyezhet.
211	febr. 20.	A helybeli főgymnasium igazgatója ngos és ftdő Dr. Krausz G. László, k. tanácsosnak az itteni premontrei társház főnökének, nagyváradi-tankerületi főigazgatónak halálát tudatja. Részvétirat intéztetik.
215	160. febr 27.	A főgymnasiumi tanári karnak, ugy is mint a premontrei társháznak köszönő levele a kifejezett részvét fölött.
216	3398. febr. 12.	Szabályrendelet az államvizsgálati eredménynek a lezkekönyvbe való bejegyeztetése tárgyában.
227	6466. márcz. 16.	Szabályrendelet a nem-rendes időben vizsgálatra jelentkező tandij-mentes joghallgatók vizsgadíj-fizetési kötelezettsége tárgyában; mihelyt a vizsgálat csak különös ministeri engedély alapján tehető le, vizsgálati díj fizetendő.
18 eln.	9041. márcz 26.	A nm. vallás és közoktatási m. kir. ministerium rendelete, melynek értel-

Levél- tári szám	Idegen szám	T á r g y
229	339. eln. márcz. 29.	mében az akadémiai ifjuság az általa rendezni szándékolt nyilvános mulatságokra csak az akadémiai igazgatóságtól előzetesen kikért beleegyezés alapján fordulhat a közigazgatási hatóságához a szükséges engedélyért. A nm. vallás és közokt. m. kir. miniszterium rendelete az országos törvények, törvény- és rendeletek tárának beszerzése tárgyában.
237	37041—880. márcz. 21.	Az akadémia és főgymnasium telkeinek felmérése alkalmából fölmerült 29 frt 30 költség utalványoztatik.
244	325. ápril. 19.	A nagyváradi főtisztelendő l. sz. káptalan átirata, melyben az igazgatóságot arról értesíti, hogy Küttel Samu 3-ad éves joghallgatónak egy Alapféle 210 frtos ösztöndíjt adományozott.
249	ápril 28.	Üdvözlő felirat a trónörökös ő fenségének menyegzője alkalmából.
250	8387. apr. 20.	A nm. vallás és közokt. m. k. miniszterium leküldi az egyetemi tanulmányi vizsgálati és leczkepenz-szabályzatot.
255	105. eln.	Varasdmegye főispánja az általa szerkesztett „Földrengés“ című költeményből 25 példányt küld a földrengés által károsult zágrábiak javára leendő elárusítás végett. — A begyült 5 frt elküldetett.
261	12513. ápril. 30.	A nm. vallás és közokt. m. k. miniszterium leküldi a budapesti m. k. t. egyetemnél megürült törvénykezési eljárási tanszék betöltésére vonatkozó pályázati hirdetményt.
264	765. máj. 4.	Nagym. Lipovniczky István l. sz. püspök ur meghívja az igazgatóságot, tanári kart és joghallgató ifjuságot a trónörökös ő fenségének násza alkalmából f. é. máj 10-én a székesegyházban tartandó Te Deum-ra.
265	máj. 10.	Üdvözlő irat a m. t. akademiához fenállásának 50-ik évfordulója alkalmából.

Levél- tári szám	Idegen szám	T á r g y
266	6465. máj. 4.	Szabályrendelet az absolutoriumok kiállítására tárgyában.
270	11869 — máj. 15.	A nm. vallás és közoktatási m. kir. ministerium az akadémiai épületen a szünetidőben eszközözendő helyreállítási munkálatokra 117 frt 35 kr. költséget engedélyez.
273	máj. 30.	Felterjesztés a szabályzat 15. és 52. §§-ainak hiteles magyarázata iránt.
276	16009. jun. 2.	Szabályrendelet a bizonyítványi bélyegek tárgyában.
279	16521 jun. 8.	Szabályrendelet az elveszett államvizsgálati bizonyítványok másolatának kiállítása tárgyában.
280	jun. 12.	Felterjesztés a szabályzat egy újabb kiadásának eszközzése tárgyában.
281	—	A kolozsvári m. k. t. egyetem megküldi az 188 ¹ / ₂ . tanév I. felére megállapított tanrendjét.
282	—	A lembergi cs. k. egyetem megküldi az 188 ⁰ / ₁ . évi nyári felére megállapított tanrendjét.
289	937. eln. jun. 10.	A nm. vallás és közokt. m. kir. ministerium tudatja, miszerint Rudolf trónörökös ur ő Fensége az igazgatóság által nyilvánított hódoló üdvkivánatokat különös kegygyel fogadni és úgy a saját, mint a fenséges Főhercegasszony nevében legszivesebb köszönetét kifejezni méltóztatott.
291	jun. 30.	A tanulói létszám, valamint az alap- és államvizsgálatok eredményét föltüntető kimutatás a nm. ministeriumhoz és az orsz. statistikai hivatalhoz felterjesztetik.

Figyelmeztetés.

A beígtatások és beíratások az 188^{1/2}. tanévre, f. évi szeptember 1–11-ig bezárólag eszközöltetnek, még pedig az igazgatónál 1–8-ig, az egyes tanárok külön névjegyzékébe legkésőbb sept. 11-ig bezárólag, ezen napon túl a föl vétel csak külön engedély alapján történhetik. A tandíj előzetesen lefizetendő, vagy a mennyiben a joghallgatók a felmentetésre igényt tarthatni vélnek, az eziránti folyamodványok, a tanári karhoz czimezve, mindjárt a beíratáskor az igazgatónál benyújtandók.

A pót- és ismétlővizsgálatok a két alapvizsgálatra, nézve f. é. sept. 9 től 15-ig tartatnak, azontul az illetők csak különös ministeri engedély alapján bocsáthatók a vizsgálatra.

A tanév ünnepélyes megnyitása szeptember 16-ára tüze tik ki, a nyilvános előadások sept. 17-én kezdetnek meg.

Kelt Nagyváradon, 1881. jun. 30.

fz igazgatóság.